

Najmocnejšia modlitba

Modlitba svätého ruženca má aktivizovať všetky schopnosti človeka
str. 6

K hrobom apoštolov

Životný príbeh vraha sv. Márie Goretti je silnou výpoveďou o milosti obrátenia
str. 10

Rozsievateľ perál

Salezián Gorazd Zvonický – básnik žiarivej pokory a vzácných tvorivých síl
str. 22

Nič nové pod slnkom

Všetko tu už bolo, aj to, že Cirkev je obstarožná, mysléním a postojmi patriaca do stredoveku, najlepšie toho „temného“. Ale – aj to tu už bolo, nihil novum sub sole.

Pred necelým tisícročím sa Cirkev totiž tiež javila obstarožne, dokonca na mnohých pôsobila staršie, ako v skutočnosti bola. Pre vonkajších pozorovateľov pápeži umierali nielen prirýchlo, ale aj pričasto, vojen a hádok bolo tiež oveľa viac, ako bolo treba. Cirkev vtedy pôsobila práve tak unavené ako teraz, sviežosť a pokoj prvých kresťanov sa zdali už len dávny snom...

Nič nové pod slnkom. Lenže Cirkev, hoci možno navonok unavená, je teraz nielen staršia, ale aj múdrejšia. *Ecclesia semper reformanda est*, Cirkev ustavične potrebuje reformu. Aj to tu už bolo (a bude), nič nové pod slnkom. A tak sa s reformátormi akoby roztrhlo vreco. Jedno však majú spoločné – emancipáciu sekularizmu v podobe svätenia žien, odstránenia celibátu, Eucharistie pre rozvedených, žehnanie homosexuálnych zväzkov, súhlasu s antikoncepciou, demokratickej voľby biskupov... Raz darmo, keď sa v spoločnosti stráca význam autority, najmä morálnej, Cirkev zákonite upadá do nemilosti. Nihil novum sub sole.

No práve preto nás neprekvapí, že opäť nastáva moment pravdy, opäť stojíme pred výzvou nepodľahnúť falošným očakávaniam, ktoré Cirkev, keď chce zostať verná svojmu zakladateľovi, nebude nikdy schopná splniť.

A tak sa hovorí o kríze kresťanstva. Predseda Komisie biskupských konferencií EÚ kardinál Jean-Claude Hollerich pre vatikánsky denník *L'Osservatore Romano* dokonca povedal, že pandémia ochorenia COVID-19 urýchlí proces odkresťančovania Európy o desať rokov: „Mnohí z tých, ktorí v posledných mesiacoch prestali chodiť na bohoslužby, sa už nevrátia.“ Rakúsky spisovateľ a publicista Martin Leidenfrost ide ešte ďalej: „Kresťanstvo v Európe sa skončilo.“

Ale – aj to tu už bolo. A nie raz. Človek prepadol akejsi svojej prirodzenej vlastnosti, ktorá ho, ani si to neuvedomujúc, núti chodiť v kruhu a adorovať svoju dokonalosť a rozum. Odmietnutie vertikály života a popretie tajomstva zákonite vedie k tomu, že človek síce žije, ale zabúda, prečo má žiť. A tak chodí v kruhu klamúc seba samého, že stúpa nahor, vyššie a vyššie, až... No o čo menej potrebuje Boha, o to väčší a hlbší sa klania bôžikom, najmä Priapovi a Mamonovi. No a čože – veď ako napísal F. M. Dostojevskij, „ak niet Boha, niet života po smrti a ani čnosti, teda všetko je dovolené“.

Julia Stanková: *Lod' Cirkvi*

Nihil novum sub sole. Lenže zo sna o raji už na zemi nás prebudil voľným okom neviditeľný vírus SARS-CoV-2. A svet zrazu ustrnul. Nepomáha ani antropologizmus, ani scientizmus. No práve pandémia sa môže za istých okolností stať požehnaním. Stačí, keď pochopíme, čo sme zažili a zažívame. Treba sa nám nielen pozeráť, ale aj vidieť. Vidieť nie krízu kresťanstva, ale nášho vzťahu ku Kristovi. Vidieť v Cirkvi nie obstarožnú a unavenú stredovekú inštitúciu nechápajúcu a odmietajúcu progres, ale Kristovu Nevestu, ktorá ustavične udržuje v bdelom stave to, čo je v človeku veľké, a pomáha obracať človeka k jeho veľkosti. Je to totiž Cirkev, čo zbavuje človeka chôdze v kruhu a dvíha človeka do výšin odhaľujúc mu jeho hĺbku. Sprostredkovanie spásy je totiž poslanie Cirkvi, to treba od nej očakávať.

Možnože Cirkev ustavične potrebuje reformu. Nevie.

Určíte ju však potrebujem ja.

Tiež nič nové pod slnkom...

PAVOL PRIKRYL

 fórum života

2. NOVEMBER

SVIEČKA ZA NENARODENÉ DETI

**ZAPÁLME SVIEČKU
ZA NENARODENÉ DETI.
ROZSVIEŤME SLOVENSKO.**

Kúpou sviečky podporíte projekty a činnosť Fóra života v oblasti ochrany života.

SMS s textom DMS SVIEČKA
na číslo 877 (cena 2 €)

Platba mobilom

Virtuálnu sviečku
môžete zapáliť na
www.sviecka.forumzivota.sk

WWW.SVIECKA.FORUMZIVOTA.SK

**Som s tebou, môj milovaný národ.
Ste blízki môjmu
sedembolestnému srdcu.**

**Pod'ťe ku mne všetci!
Pod'ťe ku mne všetci, vy, ktorým
činnosť, čo nedáva zmysel, sa stala
trpkou.**

**Pod'ťe ku mne všetci, vy, ktorým
myslenie, čo vedie iba ku
zákonom, sa stalo trpkým.**

**Pod'ťe ku mne všetci, vy, ktorých
vyčerpáva každodenná daromná
námaha. Pod mojím ochranným
plášťom z nej vyrastie vo vašom
srdci kvet, ktorý ja premením na
plod ľudského šťastia.**

**Plačúci dnešných dní, príd'ťe ku
mne, a ja vaše zvädnuté, kruté
a zúfale lásky, i vaše smutné
návraty premením na ľudské
šťastie.**

Len príd'ťe ku mne všetci!

**Nebojte sa! Príd'ťe ku mne. Ved'
ja poznám vaše túžby, vašu
budúcnosť i váš dnešný deň.**

**Som tu, aby som bola s vami.
Som tu, aby som kráčala s vami.
Som tu, aby som vás milovala.
Nezabúdajte na mňa!
Príd'ťe ku mne všetci.**

Čakám vás...

Úrad vatikánskej mediálnej komunikácie nepostrehol manipuláciu s pápežovými slovami

V prospech koho?

Akú silu majú masmédiá na tvorbu osobného presvedčenia dokázala kauza filmu *František (Francesco)* režiséra Jevgenija Afinejevského (na snímke s pápežom). Ten vo filme zmanipuloval pápežove slová a gestá, čím vyvolal na premiére filmu rozruch medzi novinármi, ktorí potom globálne rozbúrili verejnú mienku.

Aj mnohí veriaci vrátane niektorých kňazov a biskupov podľahli zmätku, niekto s radosťou a nádejou, niekto so „smútkom a úzkosťou“ (porov. GS, 1) domnievajú sa, že pápež vyslovil podporu zákonu o registrovanom partnerstve, ktoré západné legislatívy väčšinou už postavili úplne na roveň s manželstvom. Z nejasej a prekrútenej vetičky, utrúsenej v nejakom filme, sa tak stal prevratný výrok Magistéria bez ohľadu na to, či spomínaný film, vytvorený zrejme len na tento spravodajský účel, sa bude vôbec nikde uvádzať. V povedomí však zostane, pretože po mediálnom rozruchu len málokto hľadá pravdu o faktoch.

ZAMŤKANÉ SLOVÁ

Čo teda pápež skutočne povedal a čo hovorí?

Právom homosexuálov na rodinu mal pápež na myslí ich rodičov, aby sa nezriekali týchto svojich potomkov. Jeho slová o rodine, z ktorej homosexuáli nemajú byť vyhánaní, však bola režisérom zbavená zmyslu a vypreparované ďalším jeho výrokom obsahujúcim slovo *spolužitie (convivencia)*. Tento pojem bol vo filme preložený ako „zväzok“ alebo „partnerstvo“: „To, čo mu-

síme vytvoriť, je zákon o občianskom spolužití. Taktó by homosexuáli mohli požívať zákonné krytie. Normy tohto typu som obhajoval.“

Čo však pápež týmito slovami myslel, sa divák z filmu nedozvie, a nedozvie sa to ani z pôvodného televízneho rozhovoru, z ktorého boli vystrihnuté. Preto sa možno len domýšľať, že pápež hovoril o medzilidskom spolužití úplne všeobecne. Možno bola reč o nevyhnutnosti presadiť zákon depenalizujúci homosexualitu, ktorá je v niektorých krajinách ešte trestná. Je však známe, že zákon o registrovanom partnerstve pápež ešte ako buenosaireský arcibiskup v minulosti nepodporil.

NEMENNOŠŤ UČENIA

O samotnom intímnom spolužití osôb rovnakého pohlavia hovorí František v exhortácii *Amoris laetitia*: „*Pokiaľ ide o plány postaviť zväzky medzi homosexuálnymi osobami na roveň s manželstvom, neexistuje nijaký dôvod na to, aby sa medzi zväzkami homosexuálov a Božím plánom s manželstvom videla nejaká analógia, a to ani vo vzdialenom zmysle*“ (č. 251). A v knižnom rozhovore s Dominiquom Woltonom hovorí: „*Čo si myslieť o manželstvách rovnakého pohlavia? Manželstvo*« je staro-

dávne slovo; nielen pre Cirkev, ale pre celé ľudstvo vždy znamenalo zväzok muža a ženy. To nie je možné zmeniť len tak, nemožno to meniť tak sčista-jasna, à la belle étoile. Hovorme veci tak, ako sú: Manželstvo je zväzok muža a ženy. A zväzku osôb rovnakého pohlavia hovorme ,občiansky zväzok‘.“

Toľko teda pápež František k tejto téme. V jeho slovách nie je najmenší náznak akejkoľvek podpory zákonom zavádzajúcim registrované partnerstvá či občianske zväzky osôb rovnakého pohlavia. Iba berie na vedomie ich existenciu a striktné ich separuje od manželstva a rodiny, ako to vždy chápala Katolícka cirkev a celý ľudský rod.

Hriešne konanie, samozrejme, nemá právo na nič iné, ako na odpustenie – ak po ňom nasleduje ľútosť. Vo filme zaznamenané pápežove prejavy vľúdnosti a láskavosti voči osobám s homosexuálnymi sklonmi, či už sa ako také deklarovali pri audiencii pápežovi, alebo až potom filmárom, nie sú a ani nemôžu byť výrazom morálneho ospravedlnenia alebo schvaľovania, ak nepoviem doktrínálne vyhlásenia, čo takéto správy chcú vsugerovať. Nijaký pápež, ani František, totiž nemôže zmeniť kresťanskú vieru či z nej plynúcu morálku. A tým menej je toho schopný štát, hoci sa o to pokúša, keď sa chce opičiť po Bohu.

ZLYHANIE ÚRADU

Ďalší film o pápežovi Františkovi však vyjavuje niečo iné. Úrad vatikánskej mediálnej komunikácie – okrem inak už dosť úmornej panegyrickej produkcie – zaškrípал teraz tiež v tom, že poskytol autorizáciu filmu bez toho, aby postrehol, že je v ňom pápež hrubo manipulovaný skresľujúcim podaním archivovanej pasáže. A nielen to – vedenie tohto úradu, ktorý americkému režisérovi poskytol príslušný obrazový materiál, sa na druhý deň po premiére filmu zúčastnilo v malebnom prostredí vatikánskych záhrad na odovzdaní akejsi ceny jeho režisérovi.

Rozhodne preto nie je na pápežovi, aby sa vyjadroval k tomu, čo s ním urobili vo filmovej strižni, a to zrejme na objednávku vrcholiacej predvolebnej prezidentskej kampane v USA. František, ako je známe, nikdy nebráni sám seba, ale neváha sa priznať, ako už urobil mnoho ráz v minulosti, ku svojmu vlastnému prešľapu či nedopatreniu, keď sa ho dopustí.

MILAN GLASER, SJ
(Snímka: CNS)

Nezáleží na tom, koľko človek vlastní, keď všetko využíva na službu bližným

Sme bohatí, nefrflíme!

Felta Virginiová: *Mat' a nemat'*

Z rôznych prieskumov vyplýva, že k chudobnej časti sveta by Slovensko priradilo vyše 40 % Slovákov a iba niečo vyše štyroch percent ľudí si myslí, že patríme do bohatšej časti sveta.

Slovenská lekárka, ktorá pracovala v Afrike, sa v jednom rozhovore podelila s veľmi zaujímavou skúsenosťou. Pri rozlúčke ju obkolesilo množstvo domorodcov a pýtali sa jej, či ju doma niekto čaká. Keď odpovedala, že rodičia aj súrodenci sa na ňu tešia, dobroprajne prikyvovali. Opýtali sa jej či má dom. Keď odpovedala kladne, vtedy to v dave zašumelo a všetci takmer jednohlasne hovorili: „*Tak to si bohatá.*“ Lekárka poznamenala: „*Keby vedeli, aký máme dom, považovali by ma za miliónárku. Pre nich obyčajný dom na Slovensku je palácom!*“

VELAVRAVNÉ ČÍSLA

No my sme stále nespokojní! Sv. Matka Terézia sa vyjadrila: „*Nie je problém nasýtiť chudobných, ale bohatých.*“ Pri tejto myšlienke však myslíme len na miliónárov, no pritom aj my patríme k bohatým. Povedzte, či nie?! Koľko ton potravín ročne u nás končí v odpade? Všetky my nemáme problém s podvýživou, ale s obezitou!

Podme trochu k číslam: V porovnaní s celým svetom je Slovensko bohaté. Vyše 80 % svetovej populácie, to je asi 7,6 miliardy ľudí, je na tom horšie ako priemerný občan Slovenska.

Ešte šokujúcejšie je porovnanie chudoby. Na Slovensku bolo životné minimum podľa poslednej štatistiky, ktorú som našiel pre dvojicu s dvoma nepľnoletými deťmi, stanovené na 517,12 eura mesačne (teraz je to už asi vyššie), čo predstavuje asi 130 eur na hlavu. Na celom svete však 60 % obyvateľov, teda vyše štyri miliardy ľudí, žije pod hranicou, ktorú na Slovensku považujeme za nevyhnutné minimum na ako taký dôstojný život.

Vyššie 80 % svetovej populácie je na tom horšie ako priemerný občan Slovenska.

Tešme sa, alebo smúťme (?), že sa toto dostalo iba nám, a nie všetkým!

OHROMUJÚCA SKUTOČNOSŤ

Keď si dnes vstal z postele, teš sa! Také šťastie totiž nemalo asi jeden milión ľudí (denne nás toľko zomiera). A to nepočítam chorých a nevládných, ktorí ostali v posteli!

Keď si nezažil vojnu, keď si nemal kde spať, keď si nebol nespravodlivo

vo väzení, si na rozdiel od 500 miliónov ľudí šťastný!

Keď ti za náboženstvo nehrozí smrť, väzenie, prenasledovanie, potom si na tom lepšie ako tri miliardy ľudí.

Keď máš chladničku, vlastnú posteľ, oblečenie a strechu nad hlavou, potom buď šťastný, pretože patíš k 8 % bohatých, blahobytných!

Keď toto čítaš, tak takéto šťastie nemajú dve miliardy ľudí, lebo sú negramotní. Navyše máš počítač, internet...

A nehovorme: „*Kto si neprepíše, má.*“ Misionári hovoria o tom, ako sa v chudobných krajinách deti rady učia, ako by rady povstali zo svojej biedy, ale nemajú túto možnosť!

POKLAD V NEBI

Svätá Matka Tereza spomína: „*Dali mi adresu na rodinu, ktorá mala byť vo veľmi zlej situácii. Zobrala som malé vrečko ryže a išla k nim. Keď som uvidela vyhladované deti, uvedomila som si, že sú na tom horšie, ako mi bolo povedané. Matka zobrala ryžu a polovicu odsypala do misky a odchádzala s tým. Na otázku, kde ide, odpovedala, že susedná rodina je na tom tiež veľmi zle. Pritom to boli hinduisti – iného vyznania ako ona.*“ Táto svätica obdarovaná matka nečítala prednášky z asketiky, ale vedela, čo je to „*láska k Bohu (bližnému) až po zapretie seba!*“

Sv. Augustín napomína: „*Vlastniš cudzie veci, keď vlastniš prebytky.*“ Sv. Bazil Veľký píše: „*Je to chlieb hladného, ktorý ty máš navyše, oblečenie nahého, ktoré stále a zbytočne nakupuješ, čižma bosého, ktorá u teba plesnive, peniaz chudobného, ktorý máš zakopaný.*“

Pán Ježiš hovorí: „*Zhromažďujte si poklady v nebi*“ (Mt 6, 19).

Takže: Nezáleží na tom, koľko človek vlastní, keď všetko využíva na službu bližným. Peniaze samy osebe nemajú hodnotu. Strava, oblečenie a bývanie má slúžiť zdraviu a zodpovedať skutočnej potrebe. Čo nepoužívame, je prebytok, ktorý patri iným. Kto má, nesmie sa považovať za vlastníka, lebo vlastníkom je Boh. Kto nemá, nesmie závidieť alebo ľutovať; čo rozdal.

A napokon: Vo chvíli smrti je každý celkom chudobný.

JOZEF HRTÚS

Modlitba svätého ruženca má aktivizovať všetky schopnosti človeka

Najmocnejšia modlitba

Október je mesiacom modlitby svätého ruženca. Je to najrozšírenejšia mariánska modlitba a podľa mnohých svätcov je to najmocnejšia modlitba. Aj Panna Mária vo Fatime nás vyzýva na pravidelné modlenie sa tejto modlitby.

Nejeden z nás má skúsenosť vyslyšanej prosby vďaka modlitbe ruženca, ale nejdenný z nás ju považuje za monotónnu, nudnú a nedostatočne kreatívnu.

Ako sa modliť túto modlitbu, aby bola vyslyšaná a priniesla ovocie? Skúsme si teda všimnúť niekoľko zásad, ktoré sa vzťahujú na modlitbu ruženca, ale ktoré sú dobre známe už od prvých storočí kresťanstva.

TRI ZLOŽKY

Podľa viacerých autorov modlitba ruženca je činnosť, ktorá by mala aktivizovať všetky schopnosti človeka. Vyžaduje teda istú integritu osoby, to jest, že človek to, čo hovorí, aj myslí a koná.

Sv. Teofán Zatvorník je presvedčený o tom, že modlitba obsahuje tri rozdielne úrovne, ktoré zodpovedajú charakteristike (zloženiu) človeka.

Na prvom mieste hovorí o ústnej, vokálnej modlitbe. Ide o jasné a zrozumiteľne vyslovované slová, ktoré majú akustickú podobu. Človek ich vyslovuje sám alebo v spoločenstve veriacich.

Potom nasleduje modlitba intelektu – kladie dôraz na rozum. Znamená vnímať, sledovať a akoby obťažkať každé vyslovené slovo, reflektovať a uvažovať nad ním. Meditáciu charakterizuje práve táto intelektuálna reflexia nad vysloveným slovom.

Treťou zložkou je modlitba srdca. Sv. Teofán Zatvorník poznamenáva, že reflektovať nad ústnou modlitbou má význam iba do takej miery, nakoľko sme schopní ochutnávať, precíťovať a citovo akoby rezonovať na vyslovené slová. Až vtedy, keď slová začnú zohrie-

vať naše srdce, keď sa stanú vnútorným pohybom smerom k Bohu, keď sa modlitba stane stavom srdca, až vtedy začne obsahovať všetky jej potrebné elementy.

HLASNÉ RECITOVANIE

Hoci takéto členenie modlitby má svoje limity, výstižne naznačuje tri oblasti ľudskej aktivity, ktoré by mali byť pri modlitbe v činnosti. Skúsme si všimnúť predovšetkým prvú úroveň modlitby ruženca, ktorá spočíva v jej hlasnom recitovaní.

Majstri duchovného života hovoria o tejto úrovni predovšetkým ako o prípravnej, ale súčasne nevyhnutnej fáze pre nasledujúce dve. Podľa nich recitovaná modlitba je ako zelený lístok na strome, ktorý je predzvesťou kvetu a neskôr aj dobrého ovocia.

Niektorí autori sú presvedčení o tom, že modlitbou, ktorá je jasne vyslovovaná a artikulovaná, máme osobitným spôsobom kontakt s Ježišom Kristom, ktorý sa stal človekom, a vyslovoval slová a vety podobne ako my. Preto túto modlitbu nazývajú telesnou modlitbou. Tiež vidia vo vyslovovanej modlitbe mimoriadnu silu preto, lebo touto formou máme účasť na stvoriteľskom diele Božom, o ktorom píše kniha *Ge-*

nezis: „Boh povedal a stalo sa“ (por. Gn 1, 9). Vyslovená modlitba má niečo zo sily Stvoriteľa, ktorý vypovedaným slovom tvorí a udržuje v bytí celý svet.

Prirodzene, že sila ústnej, vyslovovanej modlitby nemá nič spoločné s magickými formulkami, ktoré by zázračne a hneď vyriešili všetky problémy, o ktorých vyriešenie prosíme. Recitovaná modlitba si vyžaduje sústredenú myseľ, ktorá sleduje to, čo ústa hovoria. Tí, ktorí len bezducho vyslovujú slová, duchovní autori kritizujú. Podľa týchto autorov modlitba bez sústredenej mysle nikdy neumožní srdcu, aby sa aj ono zapojilo do modlitby.

ÚTEK DIABLA

Srdce na kresťanskom Východe symbolizuje najhlbšie vnútro človeka a pri modlitbe má dôležité miesto. Ono je centrom života, z ktorého vychádzajú všetky city, túžby a prosby. Ide o srdce, ktoré sa pri ústnej modlitbe postupne rozvíja tak, že vyvolá úsmev či slzy na tvári.

Citové sprevádzanie modlitby je známe zo života viacerých svätcov. Ústami vyslovená pravda viery sa ich natoľko dotkla, že city nezostali bez odzvy. Dostojevskij dokonca podotýka,

Toho, kto bude zbožne recitovať ruženec a uvažovať nad tajomstvami, nikdy nepremôže nešťastie.

Čo budeš žiadať prostredníctvom ruženca, dostaneš.

Tým, ktorí budú šíriť modlitbu ruženca, sľubujem pomoc vo všetkých ich potrebách.

(Niektoré z prísľubov Fatimskej Panny Márie)

»»

že dar slz je pre duchovný rast človeka najdôležitejší, pretože práve slzy očisťujú jeho vnútro. Preto bol presvedčený o tom, že slzy nerobia človeka dobrým, ale duchovne krásnym, pretože ho obmývajú z nečistôt, ktoré sa na neho nalepili svetským životom.

Origenes tiež vyzýva na sústredenú modlitbu, ktorá aktivizuje ústa, rozum a srdce človeka, ale podotýka, že vyslovovaná modlitba aj napriek nesústredenosti a roztržitej mysli má svoj význam – hoci vyslovovaným slovám človek nerozumie, má ich vyslovovať. Origenes ďalej hovorí, že démoni týmto slovám vždy rozumejú a utekajú od každého človeka, ktorý sa modlí. Oni intenzívne zachytávajú slová, ktoré vychádzajú z úst takéhoto človeka a neznesú ich.

Modlitba ruženca je navyše prostriedok radosti a jasania, ktorú nepriateľ našej duše priam neznáša – neznesie totiž človeka úprimnej radosti. Démoni utekajú pred modlitbou ruženca a diabol je plne porazený silou príhovoru Božej Matky. V ruženci totiž recitujeme slová anjela, ktorý pozdravuje Máriu slovom *Zdravas*, čo v preklade znamená *Raduj sa*. Pozdrav, ktorý vyslovil archanjel Gabriel, je pozdravom nádeje a radosti nad Božím vykupiteľským dielom.

AUTOKAPITULÁCIA

V súvislosti s modlitbou svätého ruženca je dobré všimnúť si ešte jednu dôležitú vec. Zrelý kresťan by mal byť človek silných vôľových vlastností, mal by mať jasný hodnotový systém a tieto hodnoty postupne dosahovať. Lenže aj dosahovanie týchto hodnôt si občas vyžaduje prekontrolovanie toho, či sú to skutočné hodnoty a či je moja vôľa zhodná s Božou vôľou. Neraz si náš osobnostný a duchovný rast vyžaduje autokapituláciu, to znamená vzdať sa svojich predstáv, v ktorých je neraz ukrytý vlastný egoizmus, a tak uvoľniť priestor Božej vôli.

Panna Mária chce svojou žiadosťou o modlitbu ruženca človeku pomôcť aj v tejto oblasti. Učí nás pochopiť naše miesto a úlohu vo svete. A práve prostredníctvom tejto modlitby pochopíme, čo od nás chce Pán, kde nás chce mať a čo máme robiť, aby sme plnili jeho vôľu. Pravidelnou každodennou modlitbou svätého ruženca sa totiž náš život pripodobňuje životu Panny Márie, ktorá pri zvestovaní anjela Gabriela povedala: „*Nech sa mi stane podľa tvojho slova*“ (Lk 1,38).

PETER DUFKA, SJ

Povedzte svojim priateľom: Každý si môže objednať VOX

Mariánsky kult sa nezrodil až v 5. storočí, ako tvrdia niektorí bádatelia, je oveľa starší

Mariánsky kult

Pápež sv. Pavol VI. napísal v roku 1974 v apoštolskej exhortácii *Marialis cultus* (Mariánsky kult): „Úcta Cirkvi k blahoslavenej Panne Márii patrí do samej podstaty kresťanského kultu.“ Kde sú teda počiatky mariánskeho kultu?

Niektorí bádatelia tvrdia, že mariánsky kult sa zrodil až v 5. storočí na cirkevnom koncile v Efeze v roku 431, keď bola Panna Mária oficiálne vyhlásená za *Theotokos*, Bohorodičku. Datovanie počiatku mariánskeho kultu však nie je správne. Na potvrdenie stačí pripomenúť, že Efezský koncil sa slávil v budove zasvätej Panne Márii, čo jasne ukazuje, že mariánsky kult už existoval. Početné archeologické a liturgické dôkazy tiež potvrdzujú, že oddanosť ranej Cirkvi k Panne Márii bola od počiatku prítomná a hlboko precítená.

NAJSTARŠIA MODLITBA

Raná Cirkev ohlasovaním evanjelia šíрила vieru a kresťanský kult. Sociálno-kultúrny kontext vtedajších čias, ako aj pod židovským vplyvom nábožensko-psychické zaujatie proti kultu ženy, nenahrávali rozvoju mariánskej úcty. To, že sa aj napriek tomu začal rozvíjať mariánsky kult, treba pripísať dvom vnútrokresťanským faktorom: existovalo veľmi úzke spojenie kristológie a mariológie v *Písme* a v tradícii a na Pannu Máriu sa od počiatku hľadalo nielen ako na osobu, ale aj na jej úlohu v dejinách spásy.

Prvým pravoverným kresťanským spisovateľom, ktorý vyzdvihol význam Márie, bol antiochijský biskup sv. Ignác Antiochijský († 107). V *Liste Efezanom* zdôraznil, že Ježiš sa podľa Božieho plánu počal v Máriinom lone.

Najstaršia známa modlitba adresovaná Márii, *Sub tuum praesidium* (Pod tvoju ochranu), sa našla v egyptskej Alexandrii na koptskom papyruse zakúpenom v roku 1917 z knižnice Johna Rylands v Manchestri a prvý raz bol publikovaný v roku 1938. Podľa vedcov sa datuje do začiatku 3. storočia. Inými slovami – okrem toho, že dokazuje, že sa Mária stala prostredníčkou medzi ľuďmi a Bohom, modlitba určite siahla do čias dávno pred Efezským koncilom.

GRAFITI

Na starodávnom stĺpe v Bazilike Zvestovania v Nazarete, ktorý pravdepodobne pochádza z 2. storočia alebo najneskôr z 3. storočia, je možné prečítať nápis v gréčtine, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou vytvoril pútnik: „*Pod posvätným miestom Márie*“. Pútnik tu vyryl taktiež svoje meno a meno svojich blízkych, aby ich mohol zveriť pod ochranu Panny Márie. Zaujímavé však je, že v nápise jeho autor uvádza, ako vykonal predpísané obrady a modlitby.

Početné archeologické a liturgické dôkazy potvrdzujú, že oddanosť kresťanov k Panne Márii bola od počiatku prítomná a hlboko precítená.

V Nazarete sa súčasne s objavom tohto nápisu našiel ešte ďalší nápis, ktorý je pravdepodobne tiež z 2., maximálne však z 3. storočia, ktorý s istotou svedčí o mariánskomulte prvých kresťanov. V tomto nápise, ktorý objavil archeológ páter Bellarmino Bagatti, OFM (1905 – 1990), možno ľahko prečítať anjelský pozdrav *Ave Maria*.

V Katakombách sv. Priscilly na Via Salaria v Ríme môžeme vidieť epitaf umiestnený pred jedným z hrobových výklenkov. Názov je vidieť na dvoch dohromady spojených dlaždiciach, ktoré uzatvárajú výklenok. Medzi týmito dvoma dlaždiciami na vápne, ktoré ich spája, vyniká písmeno *M*, čo podľa archeologičky a epigrafičky Margherity Guarducciovej znamená *Mária*. Podľa bádateľky sa týmto naznačuje, že pozostalí chceli dať dušu zosnulého pod ochranu Panny Márie. Tento epitaf pochádza z 2. storočia, teda ďaleko pred Efezským koncilom.

Z toho istého storočia, maximálne zo začiatku 3. storočia pochádza aj vyobrazenie Ježišovej matky v tých istých katakombách na Via Salaria. Ide o fresku (na snímke) zobrazujúcu sediacu Madonu s Dieťaťom na kolenách a vedľa nej je prorok Balám ukazujúci na hviezdu.

SLÁVNOSTI

V Bazilike svätého Petra vo Vatikáne, v takzvanom „múre G2“, ktorý obsahoval kosti apoštola Petra, ktoré identifikovala Margherity Guarducciová, sa našli vyryté rôzne nápisy, ktoré pochádzajú zo začiatku 4. storočia, teda ešte pred Efezským koncilom. Medzi týmito grafiti, z ktorých mnohé boli napísané s cieľom vyprosiť šťastie z neba mŕtvym, je často zvolanie víťazca Krista, jeho Matky a, prirodzene, aj apoštola Petra. Existujú však aj grafity, na ktorých sa celé meno Márie objavuje neskrátene, ako sa bežne používalo v staroveku.

Aby sme pochopili, koľko oddanosti k Panne Márii predchádzalo Efezskému koncilu, treba pripomenúť aj to, že v Betleheme, Jeruzaleme a v Nazarete sa už pred týmto snemom slávil rôzne sviatky na počesť Božej Matky Márie. Je isté, že mariánske slávnosti existovali v Konštantínopole pred Efezským koncilom. Napríklad konštantínopolský patriarcha sv. Proklos v príhovore v roku 429 hovorí o liturgickej slávnosti na počesť Madony. Zachovali sa aj krásne modlitby adresované Panne, ktoré nachádzame u sv. Atanáza († 373, sv. Jána Zlatoústeho († 407), sv. Ambróza († 397) či sv. Augustína († 430), teda všetko svätcov, ktorí žili pred Efezským koncilom.

RÁDIO MÁRIA

SLOVENSKO

Životný príbeh vraha sv. Márie Goretti je silnou výpoveďou o milosti obrátenia

Kajúcný vrah svätice

Na tento rok pripadá dvojaké výročie sv. Márie Goretti, mučenice čistoty. Presne pred 70 rokmi, 24. júna 1950, ju svätorečil ct. Pius XII, v polovici októbra zasa uplynulo 130 rokov od jej narodenia (16. 10. 1890).

V roku 1947 pápež ct. Pius XII. vyhlásil Máriu Goretti za blahoslavenú a o tri roky neskôr, 24. júna 1950, za svätú. Svätorečeniu Márie Goretti si môže pripísať niekoľko historických primátov – okrem toho, že to bola prvá svätica žijúca v 20. storočí, jej vyhlásenie za svätú sa konalo vôbec prvý raz na Námestí sv. Petra, pretože bazilika nemohla pojať také množstvo veriacich. Podľa dobových záznamov sa zišlo viac ako 300-tisíc pútnikov, podľa niektorých údajov dokonca až pol milióna ľudí z celého sveta. Nuž a do tretice – Assunta Goretti

bola prvou matkou, ktorá sa kedy zúčastnila na slávnostnom vyhlásení svojho dieťaťa za svätého, ba čo viac – za prítomnosti vraha dieťaťa.

Sv. Mária Goretti sa okamžite zaradila medzi najuctievanejšie svätice súčasnosti. Dokonca ešte aj talianski komunistickí politici Enrico Berlinguer a Palmiro Togliatti v päťdesiatych rokoch dávali Márii Goretti za vzor stranickej mládeži.

ŤAŽKÉ DETSTVO

Príbeh svätej Márie Goretti je všeobecne známy a je nádherným svedectvom

o Božej milosti. No už menej známy je životný príbeh Máriinho vraha Alessandra Sarenelliho, ktorý je silnou výpoveďou o moci obrátenia a o tom, že nik nie je beznádejným prípadom.

Alessandro Serenelli sa narodil 2. júna 1882 v talianskom Patterne vo veľmi chudobnej roľníckej rodine. Jeho otec Giovanni bol alkoholik, matka Cecilia mala veľké psychické problémy – novorodenca Alessandra sa pokúsila utopiť v studni. „Bude preňho lepšie, keď zomrie, akoby mal žiť a trpieť,“ údajne si mumlala popod nos, keď odchádzala od studne. Našťastie jeden z Alessandroových starších bratov započul úzkostlivý plač bábätka a zachránil ho.

Na rozdiel od väčšiny svojich súčasníkov Alessandro absolvoval dve triedy základnej školy, kde sa naučil čítať a písať. Už ako trinásťročný začal pracovať na rybárskych lodiach. Hoci bol skôr tichý chlapec, ktorý svoj voľný čas zvyčajne trávil osamote čítaním kníh, novín a časopisov, predsa len odchytil drsné mravy rybárov, ako aj ich nadmieru vulgárny slovník.

Alessandrova rodina sa viac ráz sťahovala za prácou. Keď mal Alessandro sedemnásť rokov, jeho otec Giovanni sa stretol s Luigim Gorettim, otcom Márie Goretti. Obe chudobné rodiny rozhodli, že sa spoja a pokúsia sa pracovať ako tím podielnikov pre tých, ktorí prenajímali pôdu. A tak sa rodiny Serenelliocov a Gorettiocov presťahovali do malého mesta Ferriere di Conca neďaleko Nettuna, asi 40 kilometrov južne od Ríma, kde sa stali podielníkmi na statku grófa Mazzoleniho. Šľachtic obom rodinám poskytol budovu, v ktorej na jednej strane bývali Gorettiovcia, na jednej strane Serenelliocia, pričom dve samostatné obydlia boli oddelené spoločnou kuchyňou.

PÔJDEŠ DO PEKLA!

Práca na Mazzoleniho statku bola vyčerpávajúca a životné podmienky hrozné. Statok sa nachádzal v močaristom, bahnitom kraji plnom komárov. Luigi Goretti sa nakazil pravdepodobne maláriou a v roku 1900 zomrel. Zanechal po sebe ženu a deti, ktoré sa museli postarať samy o seba. Zúfalá matka Assunta Goretti sa pripojila k prácam na poli k Serenelliocom. Jej najstaršia dcéra, desaťročná Mária, ktorá bola na

»»

svoj vek veľmi vyspelá, sa musela starať o mladšie deti a variť pre obe rodiny. Po úmornej práci sa rodiny stretali na spoločnej modlitbe ruženca.

Alessandro sa k druhým správal úctivo, no stále bol utiahnutý. Často zostával vo svojej izbe, kde mal povešané obrázky polonahých a nahých žien. Aj pod vplyvom vyzývavých obrázkov čoskoro začali byť Alessandrove myšlienky o ženách nebezpečne žiadostivé a násilnícke. Predmetom jeho žiadostivosti sa stala Mária, voči ktorej spočiatku robil oplzlé vtipy a gestá. Netrvalo však dlho a Alessandro sa opakovane pokúsil Máriu zviest', dokonca sa ju dva razy pokúsil aj znásilniť. Jeho nezriadená túžba napokon vyvrcholila 5. júla 1902. Alessandro si počkal, až bude Mária v dome sama, a potom sa ju s ostrým, 24-centimetrovým šidlom, ktorý sa na vidieku používal na vypletanie stoličiek a lúpanie kukuričných klasov, pokúsil „prehovoriť“. Mária sa však urputne bránila a útočníkovi povedala, že radšej zomrie, než by sa mu podvolila. Dokonca Alessandra varovala: „*Boh to nechce! Keď to urobíš, pôjdeš do pekla!*“

V záchvate zúrivosti Alessandro opakovane vbodával do Márie kovové šidlo. Najskôr ju bodol jedenásť ráz, keď sa však pokúsila dostať k dverám, bodol ju ešte tri razy. Ostrý hrot šidla zanechal v Máriinom tele také stopy, že aj napriek okamžitej operácii na druhý deň zomrela. Pred smrťou prijala sväté prijímanie a sviatosť pomazania chorých, ale najmä odpustila svojmu vrahovi: „*Kvôli láske k Ježišovi som mu odpustila a chcem, aby so mnou bol v raji.*“

ZANOVITÝ TRESTANEC

Alessandra zatkli takmer okamžite po strašnom čine. Spočiatku sa obhajoval tým, že ho k sexuálne motivovanému útoku vyprovokovala sama obeť. Túto verziu mu nikto neuveril, pretože všetci svedkovia zhodne vypovedali o Mári-

Alessandro s Assuntou Goretti, ktorá si ho adoptovala za svojho syna

nej bezúhonnej povesti. Na súdnom procese, ktorý sa konal v októbri v Ríme, zmenil taktiku obhajoby. Vyhlásil, že zločin spáchal iba preto, aby bol zatknutý, a tak sa mal vo väzení dostať k pravidelnej strave. „Útek pred hľadom“ však trestný tribunál nepresvedčil. Šesť mesiacov po strašnom čine súd odsúdil Alessandra za vraždu na 30 rokov nútených prác, aj keď Assunta Goretti žiadala pre Máriinho vraha mierny trest. Vyhol sa však doživotnému väzeniu, pretože vtedajšie talianske právo stanovovalo vek plnoletosti na 21 rokov, a keďže Alessandro ešte nebol plnoletý, nemohol dostať doživotný trest. Psychiatrické hodnotenie vykonané počas procesu potvrdilo, že Alessandro je duševne zdravý, a teda zodpovedný za svoje činy, ale zároveň uznal, že jeho nešťastná mladosť vrátane alkoholizmu a viacerých prípadov duševných porúch v jeho rodine do istej miery oslabil jeho zodpovednosť.

Alessandro trávil trest v niekoľkých väzniciach po celom Taliansku. Hoci život na statku grófa Mazzoleniho bol ťažký, ba až krutý, život v talianskych väzniciach na začiatku 20. storočia bol ešte ťažší a krutejší. No sám Alessandro si ho priam zanovito zhoršoval ešte väčšmi. Ako neskôr priznal, síce vedel, že spáchal strašný čin a cítil výčitky, ale nedokázal ich preukázať navonok: „*Z pýchy som si na tvár nasadil masku zanovitého zločince.*“ Provokačne vyspevoval vulgárne piesne, bol hrubý k dozorcovi aj spoluväzňom, jeho hnev viedol k fyzickému násiliu na spoluväzňoch, dokonca zaútočil na kňaza, ktorý ho prišiel navštíviť. Keďže sa jeho správanie stále zhoršovalo a nedal si nijako dohovoriť, vedenie väznice ho na celé tri roky zavrelo na samotku.

ODPUSTENIE

Roku 1908 sa vo väznici Noto stalo čosi mimoriadne. Prisnil sa mu sen, v kto-

»»

Prvý
životopis
kandidátky
blahorečenia

Magdaléna Rusnáková
Anka Kolesárová

Obet
čistoty,
ktorá
oslovuje
srdcia
mladých

rom cez nádhernú záhradu kráčala k nemu v bielom odevu Mária Goretti. Cestou trhala ľalie a jednu po druhej ich podávala Alessandrovi – štrnásť ľalií, jedna za každú ranu, ktorú jej pred šiestimi rokmi spôsobil. Vždy, keď Alessandro dostal ľaliu, premenila sa na ohnivý plameň.

Keď sa Alessandro prebudil, s istotou vedel, že Mária aj Pán mu všetko odpustili. Toto gesto odpustenia, tento skutok lásky naplnil Alessandra svetlom a Duchom Svätým. Okamžite sa stal skrúšeným a jeho správanie sa začalo meniť. Jeho zatrpknutosť hnev pominuli spolu s výbuchmi násilia a zvyšok trestu dokončil v pokoji. Ako neskôr opakovane hovoril: „Zachránilo ma Máriino odpustenie.“

Alessandrova premena bola až taká zjavná, že ho z väzenia prepustili o tri roky skôr – jeden rok mu odpustili na základe všeobecnej amnestie po víťazstve Talianska v prvej svetovej vojne, no ďalšie dva roky mu odpustili kvôli jeho dobrému správaniu.

Niekoľko rokov po prepustení z väzenia si Alessandro zarábala v rôznych príležitostných zamestnaniach. Aj keď žil život pokánia, stále vedel, že musí ešte niečo dôležité urobiť. Na Štedrý večer 1934 sa vybral do mestečka Corinaldo za matkou svojej obete – za Assuntou Goretti. Tá Alessandra okamžite spoznala.

„Odpustiš mi?“ spýtal sa Alessandro sklúčený kľáčiac na kolenách.

„Keď to Mária urobila na smrteľnej posteli, keď ti odpustil Boh, myslíš si, že ja by som ti neodpustila?“ odpovedala Assunta a s materinskou láskou si privinula na prsia vraha svojej dcéry.

U KAPUCÍNŮV

V onú presväťú noc sa Alessandro a Assunta dlho zhovárali. Potom sa spoločne vybrali na polnočnú omšu a bok po boku prijali sväté prijímanie. Boh takto priviedol jedno srdce k odpusteniu a druhé k zas verejnému pokánia. Alessandro totiž pred ohromeným zhromaždením prehovoril priamo v kostole, verejne sa vyznal zo svojho hriechu a žiadal o odpustenie Boha a celú komunitu. Matka Assunta si napokon Alessandra adoptovala za vlastného syna.

Veľké zmeny nastali aj v Alessandrovom bežnom živote. Pretože po celý život na slobode sporadicky pracoval ako poľnohospodár a robotník, v roku 1937 sa rozhodol, že odteraz bude žiť a pracovať v kláštore Rádu menších bratov kapucínov v Ambro-Armandole. Pôsobil tu ako ich záhradník a vrátnik, donkonca bol prijatý za laického brata. Každý

dý deň chodil na svätú omšu a pravidelne sa modlieval ruženec so svojou novou duchovnou kapucínskou rodinou.

Alessandro veľmi pozorne sledoval beatifikačný a kanonizačný proces Márie Goretti. V rokoch 1938 – 1941 počas diecéznej fázy procesu blahorečenia svedčil o hrdinskej čnosti a skutočnom mučeníctve svojej obete. Dňa 16. decembra 1950 prvý raz vstúpil do domu, kde smrteľne zranil vtedy už blahoslavenú Máriu Goretti.

Viac ráz navštívil aj svoju adoptívnu mamu Assuntu Goretti, v roku 1954 to bolo posledný raz pred jej smrťou.

Alessandro Serenelli napokon pokojne zomrel 6. mája 1970 vo veku 87 rokov v kapucínskom kláštore v Macerate v Taliansku. Podľa viacerých svedectiev umrel v povesti svätosti.

DUCHOVNÝ TESTAMENT

Po Alessandrovej smrti bratia kapucíni našli medzi jeho vecami duchovný testament napísaný vo forme otvoreného listu pre celý svet:

„Mám už takmer 80 rokov. Čoskoro opustím tento svet. Hľadiac na moju minulosť vidím, že som si vo svojej ra-

nej mladosti zvolil zlú cestu, ktorá ma viedla k sebazničeniu. Moje správanie bolo ovplyvnené tlačou, masmédiami a zlými príkladmi, ktoré nasleduje väčšina mladých bez toho, aby nad tým vôbec rozmýšľali. Ja som robil to isté. Nemal som strach. Síce bolo okolo mňa mnoho štedrých a zaniatených ľudí, ale ja som si ich nevšimol, lebo som bol hrubou silou zaslepený a tlačný na zlú životnú cestu.

Keď som mal 20 rokov, spáchal som zločin z vášne. Teraz je pre mňa táto spomienka čímsi strašným. Mária Goretti, teraz už svätá, bola mojím dobrým anjelom, ktorého mi zoslala Prorok zreteľnosť, aby ma viedla a zachránila. Stále mám do svojho srdca vryté jej slová napomínania a odpustenia. Modlila sa za mňa, prihovárala sa za svojho vraha.

Nasledovali roky väzenia. Keby som bol býval starší, strávil by som celý svoj život vo väzení. Prijal som svoje odsúdenie, lebo som bol vinný.

Malá Mária bola naozaj mojím svetlom; s jej pomocou som sa dobre správal počas 27 rokov vo väzení a usiloval som sa žiť čestne, keď som bol opäť prijatý do spoločnosti. Bratia sv. Františka, kapucíni z Marche, ma vo svojom kláštore privítali s anjelskou vládňosťou ako brata, nie ako sluhu. Žil som v ich komunite 24 rokov a teraz pokojne čakám na to, že uzriem Boha, opäť objímam svojich milovaných a budem blízko môjho Strážneho anjela a jej drahej matky Assunty.

Dúfam, že tento list, ktorý pišem, naučí ostatných vzácnu lekciu vyhýbať sa zlému a ustavične kráčať po tej správnej ceste, tak ako malé deti. Cítim, že náboženstvo s jeho prikázaniami nie je nič, bez čoho by sme mohli žiť, ale naopak, je to tá pravá útecha, pravá životná sila a jediná bezpečná cesta za každých, aj za tých najbolestnejších, okolností života.

Pokoj a všetko dobré.

Alessandro Serenelli

Macerata, Taliansko

5. mája 1961“

Spracovala BOKA PIKA
(Snimky: archív, net)

Pomáhame dievčatám, ženám a rodinám, ktoré sa ocitli v ťažkej životnej situácii.

LEVICE telefón: 0903 983 983
e-mail: feminalv@forumzivota.sk

SNINA telefón: 0910 842 457
e-mail: feminasv@forumzivota.sk

PREŠOV telefón: 0903 982 977
e-mail: feminapo@forumzivota.sk

www.centrumfemina.sk

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

IA MPSVR SR

Medzigeneračná solidarita a ochrana ľudskej dôstojnosti

Spájame tých, čo **CHCÚ**, **VEDIA** a **POTREBUJÚ** poradiť, pomôcť a vzdelávať, v každom regióne Slovenska.

Komplexná pomoc v bežných aj krízových situáciách prístupná v kontaktných miestach. Pre ľudí, ktorí pomoc potrebujú.

www.sietpomoci.sk

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond

Operačný program
Efektívna
verejná správa

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Liturgia Eucharistie má základnú štruktúru, ktorá sa zachovala z prvotnej Cirkvi

Pánova Večera

Dejiny novozákonnej liturgie siahajú do obdobia, keď Pudia mali ešte v živej pamäti Ježiša Krista, ktorý urobil novým všetko, a teda aj liturgiu. Dal jej úplne nový rozmer, novú dimenziu.

Prvé a druhé prikázanie *Desatora* vyžaduje od veriacich, aby svätili deň, v ktorom sa pripomína Pánovo zmŕtvychvstanie, ako aj hlavné liturgické sviatky, ktorými sa uctieujú tajomstvá Pána, preblahoslavenej Panny Márie a svätých, a to predovšetkým účasťou na slávení Eucharistie.

Ježiš Kristus vstal z mŕtvych „prvého dňa v týždni“ (Mt 28, 1; Mk 16, 2; Lk 24, 1; Jn 20, 1). Ako „prvý deň“ pripomína deň Kristovho zmŕtvychvstania prvé stvorenie. Ako „ôsmy deň“, ktorý nasleduje po sobote, znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním. Pre kresťanov sa stal prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov, dňom Pána (po grécky *he kyriake hemera*, po latinsky *dies Dominica*) čiže nedeľou.

STREDOBOD LITURGIE

Už rani kresťania sa schádzali na „lámaní chleba“ (Sk 20, 7) najmä „v prvý deň týždňa“, čiže v nedeľu, v deň Ježišovho zmŕtvychvstania. Od tých čias sa až po naše dni Cirkvev pokračuje v slávení Pánovej Večere, po grécky *kyriake deipton*, ktorá bola stredob-

dom liturgie prvotnej Cirkvi a zostáva ním navždy.

V raných časoch Cirkvi kresťania chodili ešte na židovské pobožnosti do synagógy, ale sa nezúčastňovali na obetách v jeruzalemskom chráme, lebo ich miesto zaujala jediná obeta Kristovho nového zákona. Podľa vzoru Krista, ktorý pred večerou umyl apoštolom nohy, čo je očistný obrad, nachádzame také obrady na začiatku všetkých omšových liturgií.

O živote jeruzalemskej cirkvi sa dočítame v *Skutkoch apoštolov*: „Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách“ (Sk 2, 42) „To to poradie je typické pre modlitbu Cirkvi – jej modlitba sa zakladá na viere apoštolov, overuje sa láskou a živí sa Eucharistiou,“ píše cirkevný historik Jozef Špirko.

DEŇ PO SABBATE

Spočiatku sa „lámanie chleba“ konalo v sobotu večer podobne ako posledná večera, ale už na konci apoštolských čias, celkom určite na začiatku 2. storočia, bolo slávenie Eucharistie odlúče-

né od agapé a slávalo sa v nedeľu skoro ráno. Podľa prof. Špirku „podnet na túto zmenu dali pravdepodobne neporiadky, o ktorých hovorí svätý Pavol (1 Kor 11, 21)“. Preto medzi agapé a eucharistickú slávnosť apoštoli vsunuli vigíliu, teda noc pred sviatkom, zloženú z nábožných čítaní, spevov a modlitieb podľa vzoru židovskej bohoslužby v synagógach, a tým sa eucharistická obeta posunula až na ráno. Keďže sa bohoslužba konala „v prvý deň po sabbate“ (Sk 20,7), nepochybne to znamenalo rozchod synagógy s Cirkvou. „V deň Slnka sa všetci schádzame preto, lebo je to prvý deň (po židovskej sobote, ale aj prvý deň), v ktorom Boh, keď premenil tmu a hmotu, stvoril svet, a preto, že náš Spasiteľ Ježiš Kristus, v ten deň vstal z mŕtvych,“ napísal Justín mučeník (100 – 165) v tzv. *Prvej apológii*.

Miestom bohoslužby boli súkromné domy zámožnejších kresťanov (1 Kor 11, 16-19; Rim 16,14; Kol 4, 15), kde bola na to určená veľká sieň – átrium. Už od počiatku 2. storočia sa však stavali aj zvláštne bohoslužobné budovy. Vo výročité dni smrti mučeníkov sa konali bohoslužby nad ich hrobmi. Kresťania sa v najväčšej núdzi utiahli aj do katakomb a tam slávlili svoje pobožnosti. Recitovali sa žalmy, hymny a duchovné piesne, ale vrcholným bodom bola Pánova Večera.

PRVÉ SVEDECTVÁ

Z 1. storočia máme o omši dve svedectvá – prvé je v *Liste Korinťanom* od pápeža sv. Klementa Rímskeho (88/91 – 97/100); druhé sa nachádza v *Didaché, učenia dvanástich apoštolov*.

Podľa *Didaché* sa najskôr nad kalichom odriekala modlitba: „*Otče náš, ďakujeme ti za svätý viničný ker tvojho sluhu Dávida, ktorý si nám dal poznať skrze svojho Syna Ježiša; tebe bud' sláva naveky.*“

Ďalšia modlitba bola nad chlebom: „*Otče náš, ďakujeme ti za život a poznanie, ktoré si nám dal skrze svojho Syna Ježiša; tebe bud' sláva naveky. Ako bol tento chlieb po vrškoch roztrúsený a po zhromaždení sa stal jedným, tak má byť tiež zhromaždená tvoja Cirkve od hraníc zeme v tvojom kráľovstve; lebo tvoja je vznešenosť a moc skrze Ježiša Krista naveky.*“

Po prijatí darov nasledovali modlitby: „*Ďakujeme ti, svätý Otče, pre tvoje sväté meno, ktorému si pripravil v našom srdci príbytok i za poznanie, vieru a nesmrteľnosť, čo si nám dal poznať skrze svojho Syna Ježiša; nech ti je sláva*

»»»

va naveky. Ty najmocnejší Pane, stvoril si všetko pre svoje meno, na prvom mieste daroval si z milosti duchovný pokrm a duchovný nápoj, i večný život skrze svojho Syna. Predovšetkým ďakujeme ti, lebo si mocný; nech ti je sláva naveky. Pamätaj, Pane, na svoju obec, aby bola zachránená od všetkého zlého, a aby bola dokonalá v tvojej láske. Zhromaždi túto svätú Cirkev zo štyroch strán sveta vo svojom kráľovstve, ktoré si jej pripravil, lebo tvoja je moc a sláva naveky. Príď, milosť k nám, nech zanikne tento svet. Hosana synovi Dávidovmu! Kto je svätý, nech pristúpi sem. Kto nie je, nech zmení svoj úmysel (nech ľutuje)! Maranatha (príď, ó náš Pán)! Amen. Nech príde (tvoja) milosť a nech sa pomínie tento svet.“

Táto modlitba sa považuje za najstarší kánon, lebo vtedy formuláre ešte neboli pevne ustanovené a záväzné.

OPIS SV. JUSTÍNA

Prvý podrobnejší opis bohoslužieb prvokresťanskej Cirkvi nám ponúka sv. Justín mučeník. Tento vysoko vzdelaný učenec napísal spis obhajujúci nevinosť kresťanstva, ktorý venoval pohan-skému cisárovi Antonius Pioví.

V svojej *Prvej apológii* sv. Justín hovorí, že pokrstených privádzajú do zhromaždenia veriácich, kde sa potom spoločne modlili: „Po skončení modlitieb sa navzájom zdravíme bozkom pokoja. Následne k predstavenému prinášajú chlieb a vodou miešané víno. Tieto on prevezme a dobroreči všemohúcemu Otcovi menom Syna a Svätého Ducha, potom koná dlhú modlitbu vzdávania vďaky za všetky dobrá, ktoré pochádzajú od neho. Keď skončí vzdávanie vďaky, celý prítomný ľud zvolá: Amen.“ Posluhujúci, v súčasnosti diakonmi, potom rozdávali prítomným chlieb a víno. Kresťania tento chlieb volali Eucharistiou.

Sv. Justín opisuje aj nedeľnú bohoslužbu: „V deň nazývaný dňom Slnka všetci, či už bývajú v mestách alebo na vidieku, schádzajú sa na to isté miesto a tam – kým to čas dovolí – čítajú z pamätných spisov apoštolov a prorokov. Keď čitateľ skončí čítanie, predstavený sa k nám prihovori, pričom nás povzbudí a naladí k nasledovaniu tohto učenia. Potom vstaneme a spoločne sa nahlas modlíme. Po skončení modlitby sa prinášajú chlieb, víno a voda a predstavený, ako dobre si len pamätal, sa modlil modlitbu chvály, na ktorú ľud odpovedal Amen.“

GLOBÁLNA PODOBNOSŤ

Podľa tohto opisu bohoslužba v 2. storočí obsahovala modlitbu, čítania, evan-

gelium, kázeň, bozk pokoja, obetovanie, premenenie, spomienku na Pánovu smrť, spievanie *Amen*, prijímanie kňaza a veriácich.

Tento opis nám podáva zvesť najmä o kresťanských bohoslužbách konaných v Ríme. Tá mohla v hlavných charakteristických črtách zodpovedať aj liturgii východnej Cirkvi. Svätý Justín, ktorý sa narodil v Jeruzaleme, ale žil a učil v Efeze v Malej Ázii, určite dobre poznal aj východnú liturgiu, čo by určite spomenul, keby sa nejakým výrazným spôsobom líšila od rímskej.

V 3. storočí sa rímska omša natoľko vyvinula a ustálila, že sa vo svojej podstate a v priebehu už veľmi podobala terajšej svätej omši.

Na podobnosť liturgického slávenia v rôznych krajinách sveta nás upozorňuje aj lyonský biskup sv. Irenej (cca 135 – cca 202). Vo svojom liste pápežovi sv. Viktorovi I. (189 – 198/199) spomína, že keď perla východnej Cirkvi smyrnský biskup sv. Polykarp († asi 168) prišiel na návštevu do Ríma, pápež sv. Anicet (cca 154 – cca 167) mu dovolil sláviť slávnostnú sv. omšu. To dosvedčuje, že medzi západnou a východnou liturgiou nebol veľký rozdiel.

V 3. storočí sa ešte väčšmi rozvinul zvyk disciplína arcani, takže opis, aký sme spomínali pri sv. Justínovi, v 3. storočí nenajdeme. Určité poznámky nachádzame v africkej Cirkvi od Tertuliana († 220), ako aj od sv. Cypriána

(† 258), z alexandrijskej Cirkvi od sv. Klementa († cca 215), Origena († 251) či sv. Dionýza († 254).

USTÁLENÁ DOTERAZ

V 3. storočí sa rímska omša vyvinula a ustálila natoľko, že sa vo svojej podstate a v priebehu už veľmi podobala terajšej svätej omši. Cirkev veľmi skoro prišla k tej forme, ktorú potom ustálila pre nasledujúce časy a v priebehu 4. až 6. storočia utvorila rímsku omšu v podstate takú, s akou sa stretávame teraz.

V roku 1907 v jednom kláštore v Dêr-Balyzeh v hornom Egypte sa našiel papyrus, ktorý pochádza z 6. – 7. storočia, ale jeho text sa dá odvodiť do 3. – 4. storočia. Niektorí vedci omšový kánon tohto papyrusu odhadujú na koniec 2. storočia. ZhrEgyptské apoštolské rozhodnutia, ktorých text je známy z tzv. *Veronského kódexu*. Tieto texty obsahujú okrem iného aj najstaršie omšové formuláre.

Prefácia kánonu z Dêr-Balyzeh znie: „Tebe slúžia serafíni. Každý z nich má šesť krídel, dvoma si zakrývajú tvár, dvoma nohy a dvoma lietajú. Niektorý však teba ustavične oslavujú. Ale spolu so všetkými dušami, ktoré ťa oslavujú, prijmi aj našu oslavu, keď voláme: Svätý, Svätý, Svätý je Pán zástupov, nebesia a zem sú plné tvojej slávy.“

Vo *Veronskom kódexe*, ktorý podľa kardinála bl. Alfreda Ildefonsa Schustera, OSB (1880 – 1954) svedčí o liturgii 2. storočia, je prefácia nasledovná: „Pán s vami. I s duchom твоjim. Hore srdcia. Zdvihnime ich k Pánovi. Vzdávajme vďaky Pánovi. Dôstojné a správne. Vzdávame ti vďaky, Bože, skrze svojho Syna, Ježiša Krista, ktorého si nám poslal v plnosti času ako Vykupiteľa, Spasiteľa, Posla tvojej vôle, ktorý je

toje Slovo, od teba neodlúčiteľný, skrze neho si všetko stvoril a v jeho diele si si našiel zalúbenie. Poslal si ho z neba do lona Panenskej Matky, v ktorej lone sa počalo a stal sa telom. A stal sa ti Synom, keď sa narodil z Ducha a Panny. Splnil tvoje prikázanie a dal ti svätý ľud. Keď trpel, roztvoril ruky, aby svojim utrpením spasil všetkých, ktorí v teba dúfajú. Než začal svoje utrpenie, vzal do rúk chlieb, vzdával vďaky a hovoril...“ Po tomto nasledovala spomienka na Pánovo utrpenie, volanie Ducha Svätého o pomoc, atď.

SKLADBA SV. OMŠE

Podľa iných sa najstarší kánon, ktorého text poznáme, nachádza v spise *Constitutiones Apostolorum* (Apoštolské konštitúcie), ktorý bol napísaný okolo roku 380 v Sýrii. Najvýznamnejšia časť tohto spisu nám podáva rôzne liturgické texty, takže je veľmi dôležitý prameň pri spoznávaní starokresťanskej liturgie. Túto liturgiu zvykli nazývať klementínskou, ale jej pôvod od pápeža sv. Klementa nie je dokázateľný. V každom prípade nám podáva správu o sýrsko-antiochijskej liturgii. Vedci tvrdia, že tento spis je starší než 4. storočie, ba podľa niektorí tieto modlitby sú pozostatkom z liturgie 1. storočia.

Z týchto spisov vyplýva, že liturgia sa v 4. storočí skladala z čítania, ktorých bolo päť – zo zákona, z prorokov, z listov apoštolov, zo skutkov apoštolov a z evanjelií. Nasledne biskup prednášal homíliu. Potom nasledovali modlitby, počas ktorých zhromaždenie opúšťali pohania, katechumeni v rôznych stupňoch a kajúnci. Po tomto nasledovala „omša veriacich“, ktorá sa začínala dlhými modlitbami v podobe litánií za členov Cirkvi a jej potreby. Biskup potom predniesol dlhšiu modlitbu, po ktorom nasledoval bozk pokoja, umývanie rúk a obetovanie. Kánon ktorý nasledoval sa začínal prefáciou, ktorá vo svojej podstate mala rovnakú štruktúru ako súčasné, len ich text bol dlhší. Po *Sanc-*

tus nasledovalo premenenie – konsekrácia. Po nej bola pripomienka na Pánovu smrť (*anamnesis*) a vyzvanie príchodu Ducha Svätého na premenenie (*epiclesis*). Nasledovala dlhá modlitba za zomrelých kresťanov. Biskup požehnal ľud a zdvihol konsekrované Telo a Krv hovoriac: „*Sancta sanctis*“ (pre svätých sväté). Nato biskup dal prijímanie veriacim so slovami „*Corpus Christi*“ (Telo Kristovo), pričom diakon dával veriacim prijímať Svätú Krv hovoriac: „*Sanguis Christi, calix vitae*“ (Krv Kristova, kalich života). Počas prijímania veriacich sa spieval 33. žalm (*Benedicam Dominum*). Nasledne vzdávali vďaky, biskup požehnal ľud a diakon ich vyzval, aby odišli („*Ite in pace*“).

Zo 4. storočia pochádza od thmuiského biskupa Serapiona z Alexandrijského patriarchátu omšový kánon *Euchologium*, ktorý v rámci epiklézy (vzývanie Ducha Svätého) vyzýva Syna na vykonanie konsekrácie.

Zo 4. storočia pochádza aj spis *De sacramentis* (O sviatostiach) od milánskeho biskupa sv. Ambróza (339 – 397). V tomto spise je i kánon, ktorý je v niektorých častiach takmer úplne zhodný s našou súčasnou prvou eucharistickou modlitbou (*Quam oblationem, Unde et memores a Supplices*). Od sv. Ambróza pochádza aj pomenovanie eucharistickej slávnosti „*missa*“ – omša.

Spracovali -pad-, -vv-

Chlieb náš každodenný

Svätý Ambróz zhrnul argumenty na každodennú účasť na svätej omši. Všetko sa to začína Pánovou modlitbou a prosbou o „naš každodenný chlieb“.

Cirkevní otcovia prosbu „*chlieb náš každodenný daj nám dnes*“ interpretovali vo svetle Eucharistie. Keď sa vyslovia tieto Kristove slová, už sa viac chlieb nenazýva „*chlebo*“, ale nazýva sa „*Telom*“. Prečo sa teda v modlitbe Pána hovorí „*chlieb*“?

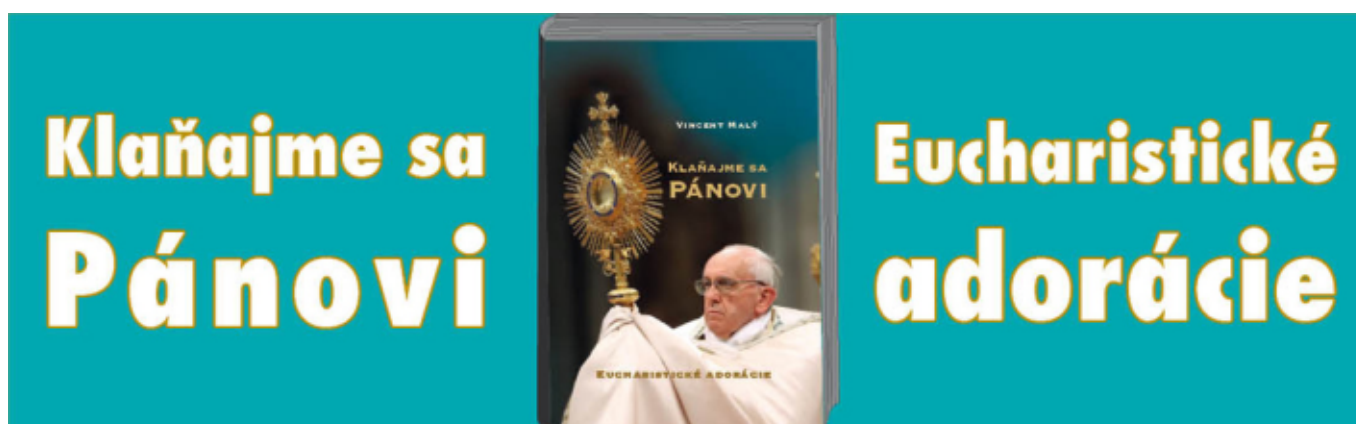
Pán Ježiš naozaj hovorí o „*chlebe*“, ale nazval ho „*epiousios*“, čo je grécky výraz pre „*nadprirodzený*“. Teda to nie je chlieb, ktorý vchádza do tela. Je to skôr „*chlieb večného života*“ (porov. Jn 6, 35-58), ktorý je pokrmom pre našu dušu.

Latinčina však tento chlieb nazýva „*quotidianum*“, „*každodenný*“. Ak je to však „*každodenný*“ chlieb, „*prečo ho prijímate tak zriedka?*“ pýtajú sa cirkevní otcovia: „*Prijímate každý deň to, čo vám každý deň pomôže. A žíte tak, aby ste si zaslúžili prijímať ho každý deň. Ten, kto si ho nezaslúži prijímať každý deň, nezaslúži si ho prijať ani raz v roku. Svätý Jób každý deň prinášal obety za svojich synov, keby zhrešili v srdci alebo slovom (pozri Jób 1, 5). Tak často, ako prinášame obetu, pripomíname si Pánovu smrť, vzkriesenie a nanebovstúpenie a odpustenie hriechov – a ešte stále neprijímate tento chlieb života každý deň? Ten, kto má ranu, potrebuje liek. Rana spočíva v tom, že sme zhrešili; liek je nebeská a vznešená sviatosť.*“

„*Chlieb náš každodenný daj nám dnes.*“

Ak prijímate každý deň, každý deň je pre nás dneškom.

-CSSR-

História zasväcovania do tajomstva spásy a do mravného života podľa evanjelia

Cesta k zrelosti

Na konci 2. storočia po Kristovi katechéza obsahovala základné a kompletné učenie k príprave na krst ako reakciu na to, že počas prenasledovania mnohí kresťania odpadli od viery.

Aby sa upevnilo a posilnilo rozhodnutie navždy priľnúť ku Kristovi a jeho vykupiteľskému dielu, preto sa pred vlastné prijatie krstu zaradila dlhá a precízna morálna aj duchovná príprava. Jej dĺžka a náplň sa líšili od cirkevnej obci k obci a neexistovala nijaká jednotná štruktúra.

PRÍPRAVA NA PRÍPRAVU

V ranej Cirkvi začali vznikáť organizované prípravy na prijatie kresťanstva nazývané *katechumenát*. Kresťanské spoločnosti sa venovali novoobráteným a postupne uvádzali ich do života podľa učenia Ježiša Krista.

Prvé dokumenty o katechumenátnej katechéze sa objavujú v druhej polovici 2. stor. a už začiatkom 3. stor. sa z tejto praxe vyvinula inštitúcia. Krst a Eucharistia totiž neznamenali a ani neznamenajú cieľ, ale začiatok nového života a jeho dozrievanie. Významnými prvkami tejto katechézy boli slávenia rôznych etáp katechumenátu, ako aj sviatostná katechéza. Išlo o predkatechumenát a katechumenát.

Predkatechumenát predstavoval obdobie, keď sa neveriaci dostal do kontaktu s kresťanmi. Ak ho ich spôsob života oslovil, získal od zodpovedných prvé informácie o vedomosti o kresťanskej viere. Trvanie tohto obdobia závi-

selo od záujmu človeka. V tejto etape sa prejavilo misijné zameranie Cirkvi.

Ďalšou etapou bolo prihlásenie sa na katechumenát. Keď sa záujemca upevnil vo viere, požiadal o zapísanie do katechumenátu – predstavil sa miestnemu biskupovi v prítomnosti jedného osvedčeného kresťana. Dôležitý bol však motív kandidáta, ktorý mal byť autentický a dôstojný. Podľa sv. Augustína mala byť podmienkou disponovanosť kandidáta a jeho dobrá vôľa. Okrem toho sa skúmalo, či sa povolanie kandidáta zlučuje s kresťanskou morálkou.

KATECHUMENÁT

Obdobie katechumenátu sa začalo prijatím kandidáta – katechumena. Začiatok katechumenátneho obdobia bolo vyjadrené obradom, znamením kríža alebo vkladáním rúk či vložením do úst zopár zrníek požehnanej soli. Toto obdobie trvalo väčšinou tri až štyri roky. Obsahom prípravy boli dejiny spásy a z nich vyplývajúce pravdy viery a, prirodzene, vedený kresťanský život. V príprave išlo väčšinou o biblickú katechézu. Poučenie sa zameralo na dejiny spásy, základnú formu a obsah tvorilo čítanie *Svätého písma* a jeho výklad. Toto obdobie sa zakončilo skúškou z vedomostí a z uvádzania kresťanských zásad do života. Išlo o osobné obrátenie človeka,

ktorý sa takto formoval. Tu mal hlavnú úlohu „krstný otec“ a miestne spoločenstvo, ktoré napomáhalo vzrastať katechumenovi vo viere. Navyše sa pri tom obnovovalo aj celé spoločenstvo.

Príprava na krst prebiehala vo veľkopôstnom období. Na jej začiatku katechumen, po súhlase svojho krstného otca miestnej cirkvi, začal so samotnou prípravou na krst. Katechumen sa volal vyvolený, súci alebo osvietený. Katechéza spočívala v intenzívnejšom poučovaní, cvičení sa v pôstoch, zasvätenia zapájaní sa do bohoslužby a vo viacerých skúškach. Cirkev mu zverila aj symboly – *Vyznanie viery*, *Otče náš*, ktoré verejne predniesol. Ich odovzdávanie znamenalo zasvätenie a začiatok tajomstva – *disciplina arcani*. V neskorších obdobiach sa katechumenovi slávnostne odovzdávalo evanjelium (v Ríme) alebo žaltár (v Neapole).

NOEFYTI

Na Veľkú noc sa slávnostným spôsobom za účasti celého spoločenstva veriacich udeľoval krst katechumenom, ktorí obstáli v príprave. Obrad krstu vtedy obsahoval aj birmovanie. Novopokrstenci, neofyti, boli v bielych šatách a po prvý raz sa zúčastňovali na celej bohoslužbe a pristúpili aj ku sv. prijímaniu.

Prijatím krstu sa príprava nekončila. Neofyti boli pod vedením biskupa zasvätení do všetkých obradov, na ktorých sa zúčastňovali (mystagogická katechéza). Toto poučenie bolo až na záver, a to kvôli disciplíne arcani. Poučenie o sviatostiach bolo súčasťou liturgie vysluhovania týchto sviatostí.

Liturgia bola pokračovaním katechumenátu. V tejto súvislosti sa objavuje už spomínaná disciplína arcani. Striktosť jej dodržiavania a čoho všetkého sa týkala nebola v Cirkvi jednotná. Najvýraznejšie sa prejavovala v Jeruzalemskej cirkevnej obci, ktorá kvôli veľkému množstvu pútnikov, a teda nestabilných členov komunity, čelila najväčšiemu nebezpečenstvu, že množstvo neznaných zvedavcov zbanalizuje posvätné obrazy a symboly.

Katechumenátna katechéza okrem malých zmien sa používa aj v súčasnosti v misijných krajinách. Je vhodná aj pre novú evanjelizáciu, je aktuálna i u nás. Nič nestratila na svojej dôležitosti.

Druhý vatikánsky koncil obnovil pre latinskú Cirkev „viacstupňový katechumenát dospelých“.

MARTINA ŠIPOŠOVÁ

Nedávajte sväté veci psom, nehádzte svoje perly pred svine

Disciplina arcani

Boli veci, o ktorých sa v ranej Cirkvi hovorilo otvorene – o Kristovi, o kríži, o spáse... Ale o tom najhlbšom a najvzácnejšom, o sviatostiach, obzvlášť o Eucharistii, Cirkev hovorila len tým, ktorí už uverili v Krista.

V najdôležitejšom mimobiblickom spise poapoštolského obdobia *Didaché*, ktorý vznikol okolo roku 100, sa píše: „*Nech však nikto neje ani nepije z vašej Eucharistie, iba tí, čo boli pokrstení v mene Pánovom. Lebo aj o tomto Pán povedal: „Nedávajte svätú (vec) psom!“*“ Profesor cirkevných dejín par excellence Jozef Špirko to vysvetľuje: „*Sväté prijímanie sa udeľovalo len pokrstným, katechumenom nie. Tí mohli byť prítomní len na prvej časti bohoslužby, z druhej sa však museli vzdialiť spolu s kajúcimi a energumenmi (posadnutí diablom). Pre nich bola Eucharistia ešte tajomstvom podobne ako aj krst a vierovyznanie.*“

ZACHOVAŤ TAJOMSTVO

Stopy zachovávaného tohto tajomstva, po latinsky *disciplina arcani*, možno sledovať až do 2. storočia. *Disciplina arcani* sa opierala o Spasiteľove slová: „*Nedávajte, čo je sväté, psom a nehádzte svoje perly pred svine, aby ich nohami nepošliapali, neobrátili sa proti vám a neroztrhali vás*“ (Mt 7, 6). V týchto slovách sa aj ukrývajú hlavné dôvody zachovávaného tajomstva – ochrana Cirkvi v časech aktívneho prenasledovania a katechetický prístup, ktorý zdôrazňoval prežívanie iniciačných sviatostí. *Disciplina*

arcani teda zakazovala pokrstným veriacim rozprávať sa s nekresťanmi, ale aj s katechumenmi, o tajomstvách týkajúcich sa viery a kultu, teda o krstných obradoch, o Eucharistii, o vkladaní rúk a podobne.

Potreba zachovávať diskretnosť v súvislosti so slávením liturgie bola v ranej Cirkvi prirodzená. Išlo o uzavretú spoločnosť, do ktorej sa z opatrnosti prijímali len spoľahliví a osvedčení katechumeni, o ktorých vládlo presvedčenie, že nezradia kresťanské spoločenstvo. Katechetický význam *discipliny arcani* zasa spočíval v tom, aby sa katechumeni postupne vovádzali do tajomstiev kresťanského náboženstva a Cirkvi. Dokonca aj prístupujúci ku krstu, sa o tajomstve krstu, birmovania a Eucharistie dozvedali až v noc, keď boli pokrstení. Vtedy prvý raz videli a slávili sv. omšu a prvý raz počuli o týchto tajomstvách, do ktorých potom boli po štyridsať nasledovných dní uvádzaní v mystagógii (vovádzanie do posvätných vecí, do tajomstiev).

PRÍHODNOSŤ ČASU

Vynára sa tu logická otázka: Nepotrebovali katechumeni o týchto veciach počuť skôr?

Odpoveď je prostá: Nie. Sviatosti totiž nie sú naše diela. Je to Božie konanie,

Boží prameň večného života. Veď i človek robiaci si vodičský preukaz, nepotrebuje vidieť auto, ktoré potom dostane ako dar. Podobne sa katechumeni učili veriť v Krista a žiť podľa Krista a s Kristom v jeho Tele, Cirkvi. Keď boli pripravení, bola im odhalená Božia cesta a prameň Božieho života, aby z neho, už pripravení, pili.

A bol tu ešte ďalší dôvod na zachovávanie tajomstiev. Sviatosti sú totiž niečo nesmierne hlboké a intímne. Sú priveľmi krásne, priveľmi hlboké, priveľmi sväté, priveľmi intímne, priveľmi draho Kristom zaplatené na to, aby sa z nich robilo duchovné obnažovanie, aby sa prepierali v hrubých a necitlivých diskusiách s tými, ktorí ich nikdy nezažili, ktorí nimi opovrhujú, v svojej nevedomosti a hrubosti sa z nich smejú a rúhajú sa Božej láske a Božiemu daru. Nuž, a keď k tomu dôjde, nie sú na vine oni, ale my. Veď predsa nás už Pán varoval: „*Nedávajte, čo je sväté, psom a nehádzte svoje perly pred svine, aby ich nohami nepošliapali, neobrátili sa proti vám a neroztrhali vás*“ (Mt 7, 6).

STÁLA POTREBA

Je prirodzené, že Cirkev od samého počiatku vzťahovala tieto slová najmä na Eucharistiu, pretože ona je, bola a vždy bude to najhlbšie, najvzácnejšie, najsvätejšie, najdrahšie, čo nám Boh vo svojej láske daroval. Je to dar, ku ktorému sme pristupovať s bázňou a srdcom chvejúcim sa úžasom a láskou, aby sme v ňom zakúsili výšku aj hĺbku Ženicha a spaľujúcu vášnivú lásku jeho Srdca.

Nie je to teda dar, aby sme ho vláčili bлатom po trhoviskách...

K tajomstvá viery môžu byť ľudia už len privedení, keď už sú veriaci a obrátení a keď už pripravili svoje srdcia, aby na vlastnej koži zakúsili, a tak porozumeli a pochopili, čo slová nikdy nevyjadria: sviatosti, omša, Eucharistia. Aby v nich našli ten život, o ktorom doteraz počúvali a učili sa o nich. Bez pýchy a namyslenosti bezbožných, zato v pokore, bázni, láske a úžase učeníkov, ktorí sú si vedomí svojej nehodnosti, no sú plní prekypujúcej lásky a vďačnosti Bohu, ktorý sa dáva nám hriešnym a ničotným ľuďom, v láske celý, a to tak úplne, tak bezvýhradne, tak nevýslovne.

Ak to robíme inak, je to naša vina, keď sa ľudia rúhajú svätým veciam. Oni to robia vo svojej nevedomosti, my však máme poznanie aj skúsenosť. A varovanie Pána: „*Nedávajte sväté psom...*“

Hoci sa praktická potreba *discipliny arcani* pomínula po 6. storočí, trvá vlastne stále...

MILOŠ PIKALA, -r-

Svetská moc nepredstavuje Pravdu, ku ktorej kresťana spája láska a viera

Poslušnosť a viera

Leonid Lamm: *Moc*

Človek má v súčasnosti globálnu príležitosť rozpoznávať súvislosti medzi poslušnosťou a vierou, medzi poslušnosťou voči svetskej moci a kresťanskou milosťou viery.

Je veľmi dôležité si uvedomiť, že poslušnosť plynie z viery, nie viera z poslušnosti. V tom sa kresťanstvo zásadne líši od iných náboženstiev, ktorým nie je známy postoj, ktorý zaujal sv. Peter svojou odpoveďou židovskej veľrade, ktorá mu prikazovala, aby neučil v Ježišom mene: „Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (Sk 5, 29).

SVETSKÁ MOC

Kresťanovi jeho viera ukladá poslušnosť voči svetskej moci, a to bez ohľadu na to, či je táto moc štruktúrovaná monarchicky alebo demokraticky. Či sa to už súčasným „pokrokom“ či konzervatívnym páčím alebo nepáčím, zhodujú sa na tom svätí Peter aj Pavol, po-

chopiteľne v šľapajach Ježišovho svedectva.

Svetská moc nepredstavuje Pravdu, ku ktorej kresťana spája láska a viera, a prirodzene, že svetská moc ani nemá právo vyžadovať vieru či už v náboženských alebo iných otázkach. Poddaní či občania nemusia jej tvrdeniam veriť, aby boli dobrými občanmi či poddanými, ale len plniť jej nariadenie, samozrejme, ak nepožadujú spáchanie hriechu.

Svetská moc sa nezriedka správa dosť spupne alebo – eufemisticky povedané – totalitne. Na druhej strane však medzi ľuďmi nechýba úsilie upínať k svetskej moci svoje nádeje, ba dokonca jej slepo veriť. Z čias bolševického teroru

je známe, že nemalo jeho obetí, a to predovšetkým z radov samotných bolševikov, dokonca aj na popravisku volalo: „Nech žije súdruh Stalin!“, teda ten, ktorý ich na popravisko poslal. Títo nešťastníci tak však činili v úprimnom, hoci pomätenom presvedčení, a v heroickom vypätí tak za svojho „generálissima“ obetovali svoj život.

PREDZVEŠŤ SÚMRAKU?

Na týchto paradoxných antimučeníkoch bolševickej ideológie sa ukazuje jednak to, že globálna ľudská pospolitosť je ohrozovaná mocou, ktorá je nepriateľská voči samotnému človečenstvu; a jednak sa ukazuje aj skutočnosť, že táto moc sa neusiluje o fyzickú likvidáciu človeka, ale o jeho transformáciu, o znetvorenie Bohom stvoreného obrazu, ktorým je človek ako muž a žena.

Pod rúškom pandémie sa vynára globálny nárok absolútnej moci nad všetkým, čo existuje, ako podotýka nová sociálna encyklika Svätého Otca Františka *Fratelli tutti* (čl. 34). Ide tejto moci naozaj o telesné zdravie človeka, či skôr o záhubu jeho duše?

Medicína, ani tá preventívna, nemala a nikdy nebude mať moc nad smrťou, a to ani na príkaz svetskej moci. Smrť je totiž dôsledkom prvotného hriechu človeka, a odstráni ju až Kristov návrat. Kľúčové úsilie o víťazstvo nad ňou ľudskými prostriedkami, hoci čo len v jednom jedinom prípade, však vzbudzuje úsmev, ktorý mrzne na perách.

Drobné nezrovnalosti v posúdení reality a sporné opatrenia, ktoré si robia nárok na absolútnu poslušnosť nielen čo do skutkovej podstaty, ale aj čo sa týka osobného presvedčenia, sú predzvesťou súmraku ľudskej mysle a frontálneho útoku na dôveru ľudských stvorení v Božiu prozreteľnosť.

Precitnutie z otrávenej ilúzie, prehltuté v záhrade Eden, nebude bezbolestné, ako to už napokon prorokoval na vlastnom tele Spasiteľ. Koniec sveta však nebude prerušením toku stvoreného života, ale jeho rozuzlením a vyvrcholením.

MILAN GLASER, SJ

Predplaťte si

VOX

na rok 2021

Slovenské politické vyhnanstvo 20. storočia tvorili intelektuálne elity nášho národa

Bolesť nielen exilová

Slovenský exil, čiže politické vyhnanstvo, po druhej svetovej vojne tvorili intelektuálne elity – politici, štátni úradníci, spisovatelia, básnici, redaktori, umelci a ďalšie profesie. Boli to ľudia, ktorí mali čerstvú skúsenosť so Slovenskou republikou – štátom, v ktorom národ dosiahol svoj najväčší rozmach.

V exile sa rozvíjali tri tradičné princípy slovenskej politiky – kresťanský, národný a sociálny. Pre prvú, zakladateľskú generáciu exulantov bolo právo Slovákom na samostatnosť takou samozrejmosťou, ako ich vlastné meno. Žiaľ, pre susedov a svet to samozrejmosťou nebolo...

NÁROD NADOVŠETKO

Prvá exilová generácia prežila aj najťažšie útrapy. Prišla na vojnu rozvrátený Západ, kde obyvateľstvo ťažko živilo. Zo strany miestneho obyvateľstva či zo strany úradov zažívali exulanti nepochopenie a odmietanie. Nemali nijaké spojenie s domovom, takmer nijaké spojenie ani medzi sebou navzájom a borili sa s najťažšími skúškami. Žili na pokraji hladu, čelili krajnému materiálnemu nedostatku. No práve tieto kruté pomery vybuďovali alebo upevnili v emigrantoch nezištnosť a vzájomnú pomoc, ktorú pokladali za samozrejmosť.

Utečenci, ktorí prišli na Západ po roku 1948, to už mali ľahšie. Stretali sa s priaznivejším prijatím a našli vybudovanú už základnú sieť materiálnej pomoci.

Napriek obrovskému významu slovenského povojnového exilu možno povedať, že je u nás zabudnutou a, žiaľ, aj nežiadúcou kapitolou.

Dejiny slovenského exilu sú – okrem zápasu o holé prežitie a o udržanie národnej identity – zároveň aj dejinami zápasu o presadenie práva na samostatnosť.

Postavenie Slovákov bolo ešte sťažené tým, že okrem absencie vlastného štátu boli pod dojmom nežičlivej, až

nepriateľskej propagandy predstavovaní ako „fašisti“. Česi či počeštění Slováci, tzv. Čechoslováci, sa pritom sami označovali ako „demokratický exil“, a to aj napriek tomu, že Slovákom upierali nielen právo na svojbytnosť, ale neraz aj na vlastné meno. Príslušníci tejto „kontra-skupinky“ na jednej strane deklarovali svoj antikomunistický postoj, no ešte väčším nepriateľom než komunisti im bolo väčšinové jadro slovenského exilu, teda Slováci, ktorí stáli na platforme slovenskej štátnej samostatnosti. Práve z radov „Čechoslovákov“ vychádzali mnohí denuncianti a spolupracovníci s česko-slovenskými komunistickými úradmi a ŠtB.

PREHLIADANÍ

Rozhodujúcu pečať slovenskému exilu vtlačila – azda práve vďaka svojmu nesmiernemu zánieteniu, obeť a prežitému utrpeniu – jeho prvá generácia, teda ľudia spätí so Slovenskou republikou, ktorí utekali v roku 1945 a krátko potom. A práve z týchto radov vyšlo najviac literárnych i poetických diel.

Napriek obrovskému významu slovenského povojnového exilu možno povedať, že je u nás zabudnutou a, žiaľ, aj nežiadúcou kapitolou. Akoby ani nebol súčasťou našich národných dejín. Médiá o ňom mlčia. Už študent histórie je pri prezentácii kľúčových období našich najnovších dejín deformovaný. V prípade obdobia prvej a druhej svetovej vojny sa dáva veľký dôraz na odboj, najmä zahraničný. No od roku 1945 sa zrazu z odbojového, ako aj z opozičného zreteľa náhle upustí a pozornosť sa sústreďuje na domácu oficiálnu scénu.

Táto selektívnosť iste nie je náhodná. Má vytvárať dojem, že Slováci boli s Česko-Slovenskom spokojní, idylku kazili akurát „zlí komunisti“, ktorí „milovaný spoločný štát“ ovládli. Zamlčaním exilového sveta sa tak „odstrihli“ aj generácie a tvorba ľudí, ktorí Slovensko nosili vo svojom srdci, do krajnosti ho milovali, napriek tomu, ako sa k nim zachovalo.

UMELECKÁ TVORBA

Bola to priam fanatická láska exulantov k svojej vlasti, aká bola pre domácich ľudí len ťažko predstaviteľná. Výsledkom tejto lásky – ale aj bolesti nad

»»

Slovenskom, nad rodným krajom, ktorí museli mnohí nútene opustiť, sú aj nespočetné umelecké, literárne či poetické diela. Našťastie, po roku 1989 boli niektoré z nich vďaka Matici slovenskej, no najmä vďaka Zahraničnej Matici slovenskej a úsiliu a financiám zahraničných Slovákov vydané nanovo, čím sa priblížili aj domácemu čitateľovi. Mnohé z nich však doteraz odpočívajú v prachu osobných zbierok, knižníc, či múzeí a len čakajú na svoje nové vydanie, či na objavenie.

Práve niektoré zo spomenutých ponovembrových reedícií exilových diel boli aj pre mňa osobne prvým pomyselným oknom do tohto nepoznaného sveta. Konkrétne vydanie románu Jozefa Cígra Hronského *Svet na trasovisku*, ktorý vyšiel z podnetu J. M. Rydla, a potom útla antológia exilových básnikov pod názvom *Básnici sa vracajú*, ktorú v roku 1993 vydala Zahraničná Matica slovenská (Toronto – Sv. Jur) vďaka Andrejovi Brázdovi-Jankovskému a Rudolfovi Šandorfimu.

Nie je v možnostiach jednotlivca preskúmať všetky vydania exilovej poézie. A nie je to ani cieľom. Navyše, niektorí z utečencov povojnovej generácie boli činní ešte aj v 80. rokoch...

DISENT DUCHA

Sú to však práve básne príslušníkov generácie, ktorá si najväčšmi vytrpela, ktorá dostala najviac plŕvancov, podľa

nás najvýstižnejšie vyjadrujú dušu a hodnoty slovenského utečenca. Okrem lásky k vlasti, bolesti po domove, vyostrenej nemožnosťou návratu, sú to aj reflexie pomerov v podrobenej domovine a napokon aj modlitby za vlasť. Ešte aj teraz sú veľmi aktuálne už len preto, lebo nás môžu motivovať alebo, naopak, vystríhať pred opakovaním chýb, ktoré postihli minulé generácie, ba ktoré sa takmer periodicky objavujú v našich dejinách...

V čase, keď už tento exil dodýchaval, a jeho organizačná štruktúra sa rozšypala, došlo – bezpochyby Božím ria-

dením – ku krachu komunistického bloku a Česko-Slovenska a k naplneniu idey slovenskej štátnej samostatnosti. Tej idey, ktorá sa uchovávala práve vďaka exilu...

Ten naozaj skutočný slovenský exil ako hlas a svedomie národa už vymrel. Nanajvýš dožívajú poslední jednotlivci. No v nejakej forme, ako svedomie národa exil predsa len ešte existuje. Dissent ducha, ktorý žije z odhodlania a ideí, nie z grantov západných „donorov“.

MARTIN LACKO
(Snímky: archív, net)

EXULANTSKÉ VERŠE (1945 – 1988)

ZOSTAVIL MARTIN LACKO

Slovenský dejepisný spolok
vydal antológiu exilovej poézie

EXULANTSKÉ VERŠE (1945 – 1988)

Zbierka poézie a epigramov má svoju výpovednú hodnotu aj dnes. Hovorí o pohnútkach ľudí, ktorí stratili svoju vlasť.

(Ján Vrtielka, Whyalla, Austrália)

Knihu *Exulantské verše* si možno kúpiť
v predajni Svojet', Liga Pasáž, Dunajská 18, Bratislava, alebo
objednať na tel. č. 0903 946 718 či na kniha.svojet@gmail.com

Salezián Gorazd Zvonický – básnik žiarivej pokory a vzácnych tvorivých síl

Rozsievač perál

Tento rok uplynulo štvrté storočie, čo nás predišiel do večnosti, saleziánsky kňaz, pedagóg, misionár, básnik, prekladateľ a publicista GORAZD ZVONICKÝ. Jeho bohatá básnická, publicistická a prekladateľská tvorba nepochybne ovplyvnila vývoj literatúry na Slovensku.

Vari každý jeden básnik-spisovateľ slovenskej katolíckej moderny – máme na mysli zahraničný exil – predstavuje v obrovskom literárno-spoločenskom prúde ako by samostatný úsek, akési literárne etnikum, z ktorého sa postupne združoval a formoval jedinečný celok, ktorý nielenže rámcovoval seba samého, ale v plnej miere ovplyvňoval materskú vlasť, z ktorej kedysi boli nútení odísť. Každý z nich či už viac, alebo menej známy, medzi krajanmi organizoval kultúrno-spoločenský život, upevňoval jednotu, kriesil slovenského ducha, slovom napospol vykazovali činnosť, ktorá nemá obdobu v našich dejinách. Ich literárne diela sa ako spätná väzba dostávali na Slovensko, do rodnej vlasti, kde hoci viac ako 40 rokov boli zakazované, nežiadúce a vysokými trestami stíhané, jednako sa tajne čítali, odpisovali a rozširovali. Bol to živý most, ktorý nás duchovne spájal so slobodným svetom.

SELEZIÁN

Medzi takýchto oduševnených organizátorov, ktorý sceloval exilových básnikov a spisovateľov a umožňoval im plný kultúrny život, vydávajúc im diela v sérii *Lýra*, významné miesto zaujíma Gorazd Zvonický, saleziánsky kňaz, básnik, prekladateľ, redaktor, „rozsievač perál“, neúnavný bojovník za pravdu a právo svojho národa „po ceste jednoznačne slovenskej a kresťanskej“.

Občianskym menom Andrej Šándor, rodák z obce Močarany (teraz súčasť Michalovic), sa narodil 29. júna 1913. Otec sa po Andrejovom narodení pobral na zárobky do Ameriky a vrátil sa až po prvej svetovej vojne. Šándorovi sa vzorne starali o sedem detí. Andrej začal chodiť o školy v Močaranoch a na svojho učiteľa Pánthyho si s veľkou úctou a láskou často spomínal.

Strednú školu navštevoval v Šaštíne a v Trnave u saleziánov. V roku 1942 maturoval v Kláštore pod Znievom.

Vojenčinu odslúžil v starobylej Levoči v rokoch 1936 – 1938. Bol v častom styku s Jankom Silanom a Paľkom Ušákom-Olivom, ktorí študovali bohoslovie na Spišskej Kapitule. Počas vojnových rokov G. Zvonický sčasti študoval bohoslovie a sčasti stál v zbrani.

Dňa 29. júna 1948 ho vo Svätom Kríži nad Hronom (teraz Žiar nad Hronom) vysvätili za kňaza Saleziánov Don Bosca. Žiaľ, jeho matka sa už tejto vzácnej udalosti nedožila.

ÚTEK

Kňazskú činnosť vykonával v Malom biskupskom seminári v Trnave ako jeho prefekt. Potom, keď komunistický režim obsadil tamojší seminár a vyviezol z neho saleziánov, Gorazd Zvonický účinkoval ako správca saleziánskej Farnosti Panny Márie Pomocnice kresťanov v Michalovciach. Dlhú tu však nepobudol. V noci z 13. na 14. apríla 1950 ho tam zastihla „barbarská“ koncentrácia rehoľníkov a ich prevezenie do tábora v Podolínci, odkiaľ 3. augusta toho istého roku „za bieleho dňa utiekol cez hrady v ústrety slobode“. Po troch mesiacoch unikol za hranice cez rieku Morava.

Medzi oduševnených organizátorov, ktorý sceloval exilových básnikov a spisovateľov a umožňoval im plný kultúrny život, vydávajúc im diela v sérii Lýra, významné miesto zaujíma Gorazd Zvonický.

Po krátkom pobyte v Rakúsku a v Taliansku emigroval v roku 1951 do Argentíny, kde pôsobil v prístavnej štvrti vo Farnosti sv. Jána Evanjelistu v Bue-

nos Aires. V roku 1953 opúšťa Argentínu a prilieta do Ríma, kde sa stáva profesorom humanitných vied na Slovenskom gymnáziu pri Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda. Stáva sa riadnym členom Slovenského ústavu v Ríme a v roku 1966 ho riaditeľstvo tohto ústavu vymenúva za redaktora edície *Lýra*. Svetový kongres Slovákov (SKS) ho na svojom III. generálnom zasadnutí v Chicagu zvolil do kultúrneho odboru SKS. Na mimoriadnom zhromaždení Slovenského ústavu je v roku 1973 zvolený za člena predsedníctva.

LITERÁRNY DEBUT

Gorazd Zvonický sa literárne uviedol prvými pokusmi pod menom A. Š. Záhorský. Pseudonym Gorazd Zvonický prijíma podľa drevenej a úhladnej starej zvonice v rodnej obci.

Prispieval do časopisov *Kultúra*, *Nová práca*, *Katolícke noviny*... A práve *Nová práca* ho uvádza ako „nádej katolíckej poézie“ (1946). Prvú zbierku – *Sejba perál* – vydal a vytlačil literárny krúžok filozofického študentátu v Trnave v roku 1943 iba cyklostylované, nakoľko nedostala schválenie vyjsť tlačou. V nej básnik popri subjektívnych stavoch duše sa ponára „do bóľov, nádejí a práv svojho národa“. Mnohé básne sú o matke, plné nežnosti, popretkávané spomienkami na detstvo – z nich najmä báseň *Ukoliebavka mojej matky* a *Balada o materiných slzách* vytvárajú vzácne čaro rodinného domu. Zbierka je motivovaná vnútornými súvislosťami a vzťahmi pri stretávaní sa s prírodou, s ľuďmi, vyúsťujúc do kontemplácií s Bohom.

*Som dieťa Máriino. Tá časť sama
postačí k šťastiu, kým som nažive,
veď čo tu valuta chvál? Pazder,
slama!*

Druhá básnická zbierka *Mýtnik pred Madonou* vyšla v roku 1948 – vydáva ju Správa saleziánskych spolupracovníkov v Bratislave pri príležitosti básnikovej kňazskej vysviacky. Aj k tejto zbierke bol vydavateľský osud nemilosrdný. Jej náklad bol zväčša zhabaný štátnymi bezpečnostnými orgánmi. Zbierka je čisto náboženská, ospevujúca nežnosť, krásu a dobrotu Božej Matky. Zbierka mala mimoriadny ohlas a Academia Mariana Saleziana v Taliansku udelila G. Zvonickému svoje členstvo.

OSOBNÉ VYZNANIA

Básnik sa naplno rozospieval až v emigrácii. Prispieva do rozličných publikácií a časopisov ako *Most*, *Almanach Slováka v Amerike*, *Slobodné Slovensko*, *Hlasy z Ríma*, *Jednota ...* V roku 1958 mu vychádza v Argentíne zbierka básní *S ukazovák na mraku* nákladom obetavého Slováka Eduarda Štangu so vzácnym úvodným slovom J. C. Hronského. Zbierka prináša otrasné básne z čias krutých udalostí, osobné utrpenie, ako aj utrpenie rehoľných spolubratov v koncentračnom tábore v Podolinci.

*Ked' píšem Ti, ó Mama
srdce mi puká v kusy,
že ostala si sami..
Nás zhltili autobusy
a niesli do neznáma...*

Básnik tu cez mučivé sebatrýznenie uvažuje nad hrozným osudom celého národa. Vidí mrákavy a ukazovák ukáže na ne vari v každej básni, keď na rodny kraj zaľahla dusivá atmosféra totality. Ale básnik túži po slobode ako ten orol „navyknutý na polety a krúženia“. A vždy sa mu vynára obraz druhej matky, ktorá ho posilňuje a k nej sa tak často a vrúcne obracia:

*... dni sú zlé, slzy tečú..
Mamička drahá, tys tam
u Boha: požehnaj ma,
keď na omšu sa chystám
za tú piad' zeme pre mňa
pri tebe v hrobitove
a za vlasť, ktorú režu
obruče oceľové!...*

MÝTNIK PRED MADONOU

G. Zvonickému postupne vychádzajú zbierky *Prebúdza sa zem* (1964), *Na*

Primície v pohnutom roku 1948

jubilejné víno (1965), *Slnko ma miluje* (1967), *Prekutávam lovištia* (1968), *Len črepy...* Zbierku časových veršov *Výkriky pri invázii* (1968), vydala Spoločnosť pre českú a slovenskú kultúru Arturo Cronia v Padove. Súčasne vychádza aj taliansky preklad tejto zbierky pod názvom *Soltanto rovine. Esclamazioni durante l' invasione* (1968). V roku 1973, v redakcii Jozefa M. Rydlu, vyšla vo vydavateľstve Liber Lausanne zbierka *Na igrícovom kare*. Roku 1971 mu vychádza mariánska zbierka veršov *Mýtnik pred Madonou* v druhom vydaní. Prozaickú tvorbu predstavuje dielo *Okolo kľúčovej dierky* v zbierke *Dve novely* – vyšlo v roku 1972.

Na počesť básnikových šesťdesiatin v roku 1973 Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda vydáva prvotinu *Sejba perál* v 2. vydaní. V tom istom roku vychádza v Ríme *Rozsievateľ perál* – zborník Gorazdovi Zvonickému k šesťdesiatke a k 25. výročiu kňazstva s úvodným slovom riaditeľa ústavu Dominika Hrušovského. Do zborníka prispeli najvýznamnejší predstavitelia slovenskej kultúrnej tvorby v zahraničí (R. Dilong, J. Milučký, J. Okál', M. Šprinc, K. Strmeň, E. Vesnin, I. Kružliak, J. Paučo, J. Vavrovič, J. M. Rydlo, Š. Nahálka). Roku 1978 v sérii *Lýra* vychádza zbierka *Napárat' čím viac lyka*. V roku 1985 vyšla zbierka *Obolus* a roku 1988 verše Máriinho roku *Smer Mariánska hora*, v ktorých myslou zalieta na rodne Slovensko a v básni *Apel* ho opisuje:

*Slovenské role, rod'te pevné drieky,
nie stebľa trsti, čo sa sem-tam kníšu.
Slovenské hory, rod'te charaktery
rovné a k nebu smerujúce smelo!...
Slovenské chrámy, držte hromozvody
na štíhlejšej veži! Zneškodňujte hromy!*

*Raz prídu hody
pre trepotavých duchov bez slobody,
ktorých kyj a zlý zákon nedolomí.*

V tom istom roku (1988) vychádzajú G. Zvonickému pri príležitosti jeho 75. narodenín a 40. výročia kňazstva vzácné eseje *Keď mlčať nie je zlato*. Sú to miniúvahy vysokého štýlu, ako ich Gorazd Zvonický publikoval vždy na poslednej strane časopisu *Slovenské hlasy z Ríma*.

Z prekladateľskej básnikovej tvorby vyšli: F. Petrarca: *Cez pohľad k srdcu* – výber (1974), *Hymna na posvätenie času* – I. a II. diel (1975) a III. diel (1976), Ugo Foscolo: *Sonety* (1974).

XSEIZMOGRAF PREMIEN

Nesmierne bohatá a vzácna je tvorba básnika Gorazda Zvonického. Na jednej strane verše akoby rozhovory s Bohom – teda modlitby, na strane druhej ustavičné prebývanie sa cez problémy ľudstva. Matka, rodny kraj, národ, láska, zbožnosť a pravda a prihovárajú tak vrúcne a presvedčivo, že každá báseň je ozajstnou perlou v klenotnici nášho národa.

Zvonického verš zvoní jasnou rečou, zvoláva kresťanský svet k jednote. Básnik si bez pátosu vytvára široký priestor výpovedí o živote, ktorý žil v časoch totality, a o živote, aký žije v konkrétnom prostredí na slobode, kde mravné hodnoty sú prirodzeným znakom spoločnosti. V tejto polarite si uchováva vnútornú vyhranenosť, cez ktorú smeruje k jedinej istote, k jedinému východisku, a to ku Kristovi:

*Čo my dnes máme podarovať svetu
a akú pečať vŕtiť nášmu času?
Predstaviť Krista, exkluzívnu métu.*

»»»

Verše Gorazda Zvonického sa stali nielen seizmografom obrovských premien na scéne drámy sveta, ale aj obrazom jeho najvrúcnejších zápasov o človeka, o jeho silnú vieru vo víťazstvo ľudskosti. A básnik zakotvený v Bohu a obrátený celým srdcom k svojmu národu, stáva sa jeho opravdovým bardom.

NÁVRAT DOMOV

Po dlhých 42 rokoch exilu navštívil Gorazd Zvonický rodné Slovensko. Na svätodušný pondelok v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Petržalke dňa 8. júna 1992 za účasti niekoľko stovák občanov bolo stretnutie s týmto básnikom, ktorý aj celebroidom sv. omšu. Po nej nasledovalo literárno-hudobné umelecké pásmo *Z hniezda tvojich dlaní* zostavené z jeho básní. Účinkovali herci činohry SND (L. Chudík, G. Valach), študenti VŠMU a chrámový zbor. O živote, tvorbe a význame Gorazda Zvonického hovorili nielen kultúrni činitelia, ale aj literárni vedci J. Hvišč, M. Kováč. Program pripravil I. miestny odbor Matice slovenskej spolu so Spolkom slovenských spisovateľov. Pri tejto príležitosti odovzdali básnikovi Pamätnú medailu Matice a lovenskej Spolok slovenských spisovateľov ho prijal za svojho čestného člena, pričom mu odovzdali aj členský preukaz.

Toto stretnutie vyznelo ako mohutná manifestácia vďaky a lásky svojmu synovi – kňazovi a básnikovi. Výstižne to charakterizoval spisovateľ Rudolf Dobiáš v *Slovenskom denníku*: „*Bolo to nevšedné a dojemné podujatie. Slovensku sa vrátil básnik a básnikovi Slovensku. Pocta, ktorej sa mu dostalo, bola viac než zaslúžená. Nevyvzdoroval si ju básnik, ale čas, ktorý je najspravodlivejším sudcom nielen básnikov.*“

O veľkom a nespochybniteľnom význame osobnosti Gorazda Zvonického svedčí aj vyznamenanie a udelenie Rytierskeho radu za zásluhy o Taliansku republiku s hodnosťou Commendatore Al Merito della Repubblica Italiana, ktoré nášmu básnikovi udelil vtedajší prezident Talianskej republiky Oscar Luigi Scalfaro.

Pán Boh si k sebe povolal Gorazda Zvonického 27. júla 1995 v Ríme, teda v deň, keď na Slovensku slávime sviatok jeho patróna sv. Gorazda. Telesné pozostaky významného básnika boli uložené do slovenskej hrobky na cintoríne Prima Porta na Via Flaminia. Po 46 rokoch sa jeho telo vrátilo do milovanej domoviny a odpočíva na Národnom cintoríne v Martine.

JANKO FRÁTRIK
(Snímka: archív)

Zvuk zvonov

Poézia Gorazda Zvonického je precítenou syntézou kresťanských hodnôt a úprimného vzťahu k rodnej domovine. Prerástla hranice slovenských diaspór, aby sa nakoniec mohla vrátiť tam, odkiaľ básnik tajne odišiel.

Pieseň vďaky

Vďaka ti, Bože, za úrodu,
že požehnal si našu pôdu,
vďaka za prekvapivé dary
v izbici, chlieve, na chotári.

Vďaka ti, Bože, za slobodu,
ktorú si zjavil nášmu rodu,
a udeľ, nech vždy plnšie žiari
v nádeji ľudu, v jeho tvári.

Zabudnúť chceme nepohodu
a daj nám sily do pochodu,
hoc na nás mumľú prázdne chmáry,
že sa nám ta dôjsť nepodarí.

Záchrana

Ak ty nie, Matka, nik nás nevylieči.
Svetu sa prieči dotknúť našej rany.
Sme bez ochrany, ak nám tvoje ruky
neutíšia muky.

Vieš, kde sú naše družstvá, naše
chatky.

Nábožné matky, čo nás nadávali,
anjeli vzali do nebeskej vlasti,
a my tu v strasti

drvíme hrudy vypostených polí...
Kresťan sa tmlí, vyberie sa na púť,
spieva si labuť vlastnú uspávanku
v pútnickom stánku.

Či Levoča, či sú to Staré Hory,
či ponad bory strmejúci Šaštín,
sú naším šťastím, keď sa k noci šerí
pred zrakom viery.

U teba je zdroj, ktorý kriesi z mdloby
a stroj násobí silu, svaly vzpruží.
Kiež Bohu slúži brat a nepremešká
volanie dneška!

Vladimír Kompánek: *Zvonica*

Pred krížom

Kadidlo strastí už-už prehorelo ...
Na tmavom kríži pribitý môj Pán,
diadém z trňov korunuje čelo
a krv sa zráža kolo rán;

Zranené slnko ešte nedotlelo
na vatre zrady, nerestí a sln...
Odpusť im, Otče, vierolomné dielo:
necítia príboj vlastných vín.

I čaša žlče s octom vykypela.
Na ústach drábov nalomený smiech ...
Kto vlastne otvoril bok Spasiteľa ...?
Viem: Jeho láska a môj hriech!

Ak ty nie, Matka, nik nás nevylieči.
Svetu sa prieči dotknúť našej rany.
Sme bez ochrany, ak nám tvoje ruky
neutíšia muky.

Vieš, kde sú naše družstvá, naše
chatky.

Nábožné matky, čo nás nadávali,
anjeli vzali do nebeskej vlasti,
a my tu v strasti

drvíme hrudy vypostených polí...
Kresťan sa tmlí, vyberie sa na púť,
spieva si labuť vlastnú uspávanku
v pútnickom stánku.

Či Levoča, či sú to Staré Hory,
či ponad bory strmejúci Šaštín,
sú naším šťastím, keď sa k noci šerí
pred zrakom viery.

U teba je zdroj, ktorý kriesi z mdloby
a stroj násobí silu, svaly vzpruží.
Kiež Bohu slúži brat a nepremešká
volanie dneška!

V mojom večeradle

Vyzdobím skvostné večeradlo,
pripravím štedrú hostinu,
by veľa hostí so mnou k stolu sadlo
ku pšeničnému chlebu, ku vínu
– pripravím štedrú hostinu.

S nádobou slz a so zásterou
na Host'a počkám v preddverí,
umytých nôh sa milo dotknem perou
ako pri Božej večeri
– na Host'a počkám v preddverí.

Nepríde sám, lež so sprievodom
a bude iste ustatý,
s ním všetkých pouádzam k svätým
hodom
do vyzdobenej komnaty,
– veď iste budú ustatí.

Vo venci požehnaných stolov
len láska bude kolovať
a v kruhu mýtnikov i apoštolov
sám Ježiš bude stolovať
– len láska bude kolovať.

Hodiny prejdú v potešení,
tu Láska spásu dovŕši,
keď do srdc – do čiaš s nardom utrpení –
– tu Láska spásu dovŕši.

Prislúbenie

Hľa, dúha nášho života pije
z vôd príliš smutnej tragédie.

Raj vädne, kvet a listie padá
pre hriechne chcenie, pre hriech jeden,
bo človek veril svodom hada
a za jablčko predal eden.

Na brehoch Tygru, Eufrata
Boh s človekom si účty ráta.

Za spreneveru mojej lásky
raj pre teba už stratený je,
v tŕni si sbieraj na chlieb klásky,
kým zem ťa prachom neprikryje.

A z oka prvá slza kanie,
keď Adam prácou zraní dlane.

Tu Adam v prachu pohrúžený
zaplakal za dedičstvom raja
a pre úpadok a hriech ženy
bôľ pokánia a slzy spája.

Pre ľútosť, pre skrúsenosť veľkú
Boh sľubuje mu Spasiteľku.

Nech nekrváca tvojho srdca rana,
bo sprší spása v milostivom daždi,

Vladimír Kompánek: *Pol'ny motív*

hľa, príde na svet vyvolená Panna
a Ona nohou hlavu hada zmliaždi.

Jej do rúk milosť vykúpenia vkladám,
nuž neplač, dúfaj, čakaj ten deň, Adam.

Napokon

Ach, pre Tvoj bôľ sú malé riase váhy,
hoci by maly moriam rovné misy...
Veď pred Tebou tu potupený visí
premilý Syn Tvoj, Baránok Tvoj drahý.

Je rozjavený, oplúvaný, nahý,
ba anatómou stal sa v rodnej ríši
a nikto Mu pal v hrudi neutíši
— ten smrtonosný plameň krutej záhy.

Ty pri Ňom trváš — v srdci orú meče
a s Magdalénou bozkáš božské nártý,
po ktorých purpur Svätej Krvi tečie...

Kto horkejšiu už vypil hanu?... Ktože
hroznejšie trpel pre rúhavé žarty?...
Predsa Ťa nával bôľov nepremôže!

Tatranský potok

Je dobrý, bo je synom skál.
Je krásny, bo je kľukatý
a cvendží, bo mu Pán Boh dal
nie vodu, ale dukáty.

Je verný ako zrkadlo.
Zabudol som v ňom svoju tvár,
pred ktorou slnko zapadlo
a vznikli barikády chmár.

Je čistý, bo sa prebija
cez úklady a tieňavy,
rozkvitá pri ňom šalvia
a zo smútku ma uzdraví.

Ako ten jeho svätý tok,
aj národ z tmy sa prebije,
ale kto vytlačí mu mok
na rany z kvetov šalvie?

Bez závoja

Keď básnik má sa ozvať z lýry,
z mučidla svojho, slzou zvlhčí duchnu,
obracia sa mu v srdci harakiri
pre verše, čo ho neposlúchnu.

Prečo sa prahu boja,
čo väzí v každom verši? ...
Bude to asi pravda bez závoja,
že po šerom sne deň je ešte šerší? ...

Nie, verše nepadnú ti
z hviezd.. Nebe chcelo
slasť od básnika, ktorá im chutí,
akoby krájal vlastné telo.

Keď mlčí, srdce bôľ mu škube.
Keď spieva, duša sa v ňom zvija
pre všetko, čo je iným ľúbe,
nech z jeho trýzne žije poézia.

Ján Čaplovič: Slováci sú v Uhorsku tým, za čo zvyčajne považujú v Európe Angličanov

Cestou-necestou

Pred 240 rokmi, 22. september 1780, sa narodil spoluzakladateľ slovenskej etnografie JÁN ČAPLOVIČ. Do dejín Slovenska sa zapísal ako autor šiestich obrán slovenského národa proti maďarizácii, ale aj početných etnografických prác. Jeho dielo je syntézou vtedajšieho hospodárskeho, politického a kultúrneho života v Uhorsku, v ktorom predstavuje našich praotcov ako zručných remeselníkov, poľnohospodárov a šikovných obchodníkov. Uverejňujeme ukážku z diela *Slováci v Uhorsku*.

Uhorská ríša je Európa v malom, lebo ju obývajú viaceré hlavné a vedľajšie národy, ktoré sa od seba podstatne líšia pôvodom a rečou, fyzickými a morálnymi vlastnosťami. Väčšina z nich sa venuje prevažne len jednému zamestnaniu: tak napríklad statočný poctivý Maďar žije skoro výlučne z poľnohospodárstva a chovu dobytky, usilovní Nemci sa živia čiastočne priemyslom, a obchodom, čiastočne baníctvom a roľníctvom. Rumuni sú roľníci a baníci, Slováci obrábajú pole a obchodujú, utiahnutý Rusniak ostáva pri obrábaní pôdy. Len Slováci sa venujú tým najrozmanitejším zamestnaniam.

Toto pozorovanie nás priviedlo na myšlienku porovnať ich s Angličanmi a dokázať, že Slováci sú v Uhorsku tým, za čo zvyčajne považujú v Európe Angličanov a že nespravodlivé názory, ktoré o nich mnohí nepremyslene šíria, nemôžu byť správne.

SKÚSENÍ PLTNÍCI

Angličania sú skúsení plavčíci a námorníci. A čo iné sú slovenskí pltníci z Liptova, Zvolena, Oravy, Turca, Trenčína a Gemera? Rok čo rok sa plavia na svojich pltiach po rieke Orava, po dravom Váhu a rýchlom Hrone až do Dunaja, čiastočne aj po Poprade a ostatných významnejších riekach. Zásobujú južné oblasti doskami, šindľami, stavebným a palivovým drevom, tyčami do vinohradov, obručami na sudy a podobne. Na veci nič nemení ani skutočnosť, že tamtí sa plavia po sveta oceánoch a na-

ši len na oceánikoch svojej krajiny alebo na menších riekach. Čo robia Angličania vo veľkom, to napodobňujú Slováci v malom. Rozdiel je len v tom, že Angličania sa vrátia domov na lodiach a Slováci, keď predajú svoj náklad spolu s plťami, musia sa naspäť vrátiť peši. To však podstatu veci nemení.

Narábať s plťou vyžaduje často takú istú šikovnosť a znalosť ako ovládanie lode. Keď je voda vo Váhu vysoká, sú pre plte okrem množstva vodných mlynov nebezpečné najmä mosty pri Mikuláši, Ružomberku, Sučanoch, Novom Meste a Seredi. Ktovie, či by si anglický námorník trúfol previesť loďku okolo turčianskej Margity tak, ako liptovský pltník prevedie svoju plť. Valiaci sa prúd hlboko vymlel na týchto miestach vápenné bralo a za ním sa Váh valí so smrtiacou prudkosťou ďalej. Keď pltníci neuvládzu udržať plavidlo v patričnej vzdialenosti od braliska, prúd ich vtiahne nezadržateľne do hrtanu výmola a stroskotajú. Nespočetné množstvo plťí i s nákladom našlo tu svoj hrob. Je to opravdivá vážska Charybdis. Keď voda klesne, je druhé nebezpečné miesto pri Púchove, kde skryté útesy zničili už tiež mnohé plte a ich náklady.

SKVELÍ KORMIDELNÍCI

Slováci spúšťajú plte na mnohých miestach po vodopádoch a splavoch do nebezpečnej hĺbky (ako napríklad na Hrone cez banskobystrické hrable), pričom sa ponoria až po ramená do vody a nebol by nijaký div, keby pri tom stratili

hlavu. Správne sa teda vraví: *qui nescit orare, pergit ad mare (kto sa nevie modliť, nech ide na more – pozn. red.)*. Slováci sa na svojich pltiach dostávajú často znenazdania do takých krkolomných situácií, až im zrak aj sluch prechádza a nemajú čas zašeptať ani „Ježiš, Mária, Jozef“, nie že by sa mohli pomodliť ruženec. Na pltiach, ktorými sa plavia, ľudský um neprispel na uľahčenie plavby ničím, alebo len málom.

Pri nízkej vode je nebezpečenstvo menšie, ale plte zas môžu podchvíľou naraziť na plytčinu alebo skalisko. Keď jeden koniec plte ostane trčať na plytčine, dvíha voda druhý koniec do výšky a hrozí ju prevrhnúť. Vtedy pltníci rozviažu laná, ktorými sú plte navzájom pozväzované a časť z nich pláva ďalej, zatiaľ čo druhá ostane pevne sedieť.

K ťažkostiam treba pripočítat ešte aj to, že pltník nemá počas celej plavby strechu nad hlavou. Je vystavený dažďu a mrazom, slnečnej páľave a vetrom, ktoré fúkajú zo všetkých svetových strán a sú často veľmi dotieravé, a svoju námornícku hlavu musí nechať raz opekať alebo variť, inokedy polievať a prefukovať.

ŠIKOVNÍ FURMANI

Slováci sú však aj šikovní povozníci. Viezť sa v Anglicku po pekne a dobre stavaných cestách, ktoré majú často aj železničné koľajnice, je ozaj iba zába-va. Ale nech skúsi anglický kočiš aspoň raz ísť s nákladom dosák alebo liatiny cez Šturiec a Harmanec, cez Smolnícky

a Jabloňovský vrch, cez Spišskú Novú Ves a Hnilec do Rožňavy a ďalej; *eris mihi magnus Apollo (budeš pre mňa veľkým Apollónom; čiže v tom prípade, keď to dokážeš – pozn. red.)!*

No ani Slováci nie sú všetci rovnako šikovní povozníci. Najšikovnejší sú Zvolenčania, Liptáci, Oravci, Spišiaci a Gemerčania. Medzi Zvolenčanmi vynikajú takzvaní bratislavskí furmani, spomedzi ktorých najznámejší a najspoľahlivejší je Caban. Oni udržiujú spojenie medzi banskými mestami, Viedňou a Bratislavou. Skoro stále sú na cestách; jazdia obyčajne s 5 – 6 silnými koňmi, ktoré musia utiahnuť 40 – 60 centový náklad. V Banskej Bystrici a Banskej Štiavnici nakladajú obyčajne železo a syr. Cestou naspäť vezú tovar od výmyslu sveta, ktorý sa na tieto miesta môže dostať len na vozoch, lebo doprava po vode tu nejestvuje. Furmani zásobujú tovarom obchodníkov v Nitre, Leviciach, v Štiavnici a v Banskej Bystrici. Na cestách do banských miest ich môžete kedykoľvek stretnúť a Banská Bystrica má s Bratislavou, od ktorej je vzdialená 24 míľ, čulejšie styky ako Ipoľské Šahy v susednej Hontianskej župe.

SMER BRATISLAVA

Aj ostatné župy, ako Liptov (Pavlova Ves, Bobrovník), Spiš, Gemer (Poloma), majú svojich bratislavských furmanov, ktorí zásobujú tamojšie obchody.

Vo Zvolenskej župe sú známi najmä povozníci z Hrochote, Lieskovca, Slatiny, Vigľaša, Detvy, z Veľkej Lúky, Badína a Desovej. Každý týždeň vozia z Lučenca do Banskej Bystrice veľké transporthy ovocia. Za veľmi nízku odmenu si ich najímajú sedliaci-priekupníci: roku 1790 — 1800 dostali za jednu bratislavskú mericu desať a pol až 15 korún.

Ich pomerne priestranné vozy sú dobre okuté železom; ťažné zvieratá majú však len strednú kvalitu. Obyčajne zapriahajú štyri kone a vtedy ich poháňajú zo sedla, alebo priahajú dva kone a dva voly, potom však ide pohonič peši vedľa voza. Všetci, bez ohľadu na to, aké majú vierovyznanie, skôr ako sa pohnú, či už sú doma alebo na cestách, urobia na zemi pred zapriahnutými zvieratami bičom kríž a povedia: „*V mene Boha, Otca i Syna i Duchu Svätého, Amen.*“ Len po tejto ceremónii, pri ktorej si ľavou rukou nadvihnú trocha kloúbik, nasadnú pohoniči na kone a vydávajú sa na cestu.

Povozníci z Hontu a Novohradu sa ani zďaleka nevyrovňajú Zvolenčanom. Ich

Alexander Kubinyi: *Furmani*

krátke vozy sú slabo okuté, a keď na ne naložia trochu viac tovaru, každú chvíľu sa môžu rozsypať, a to najmä cestou hore, do banských miest pri Neresnici, Pilianskej a okolo Senohradu. Furmani sa tomu však len veselo zasmejú a nerobia si o svoje vozy veľké starosti.

NALIEVAJÚCI MÝTNICI

Podľa zákona sa môže vyberať dvojaké mýto. *Telonia* – pri prechode ciest a mostov, a *nauta* – na prevozoch. *Telonia sicca* sú také mýta, *quae neque pontibus neque viis reficiendis sunt necessaria (ktoré nie sú nevyhnutné ani na mostoch, ani na opravených cestách – pozn. red.)*, alebo *inutilia tollenda*.

Slováci tomu rozumejú inakšie. Majú suché a mokré mýta. Suché (*sicca*) sú také, kde musia patričný poplatok zaplatiť bez toho, aby za to niečo dostali. Mokré sú zasa tie, kde ich ponúknu vínom. V niektorých obciach, ako napríklad v Mýte pod Ďumbierom, majú aj chvályhodné zariadenie: sedliak namiesto toho, aby zaplatil len stanovenú taxu, musí vypiť fľašu vína a zaplatiť aj za ňu. Tržba za víno patrí mýtnikovi. Zato sa aj usiluje zohnať na celom širokom-ďalekom okolí najhoršiu žbrndu, aká len jestvuje, a nezabudne ju navyiac rozriediť ešte aj vodou. Lahodnosť toho nápoja dáva tušiť už aj jeho farba; najbežnejšia je zelená ako jašterica, červená ako ocot a zlatožltá. Takéto víno mení farbu častejšie ako chameleón. Niekedy je husté a mútne ako prevarený mušt, lebo predať sa musia aj kvasinky.

Jedným vrzom si takto utíšite aj hlad aj smäd. Sedliak sa díva chvíľu na fľašu s bolestným výrazom v tvári a rozpačito sa škrahe po hlave. Ale čo má robiť, víno je už zaplattené. Aby len tak pre nič za nič neprišiel o svojich pár grajciarov, pozbiera všetku odvahu, zažmúri oči a vleje do seba túto tekutinu, ktorá mu skrúti všetky črevá, odpluje si a so slzami v očiach ide v mene Božom ďalej.

JÁN ČAPLOVIČ

(Odseky a medzititulky: redakcia)

(Titulná kresba: Arnold Peter Weisz-Kubínčan: *Pltník*)

Pavol Prikryl

Pltníci

Pavlovi Čabovi

Neškřípu dávno drevá cestou nadol,
aj zeleň vody v prázdne usína.
Už nie je pltník, čo by rieke vládol,
dnes je to celkom iná krajina.

Akýsi zvláštny pocit v duši sadol,
iné sa dedí z otca na syna.
Neškřípu dávno drevá cestou nadol,
aj zeleň vody v prázdne usína.

A predsa čas si všetko neukradol –
v rámčeku pltník, za ním Žilina,
zhnednutá snímka nie je jediná.

Kedysi starký vozil drevá nadol.
Bez neho zeleň vody usína.

Pred 260 rokmi sa narodil Slovák ostrihomský arcibiskup kardinál Alexander Rudnay

Verný koreňom

Uhorský prímás a ostrihomský arcibiskup kardinál Alexander Rudnay bol jedným z mála príslušníkov vysokej cirkevnej hierarchie šľachtického pôvodu, ktorý sa hlásil k slovenskej národnosti.

Ostrihomský arcibiskup kardinál Alexander Rudnay patril k významným predstaviteľom prvej fázy slovenského národného obrodovania. Bol patrónom a aktívnym členom bernolákovského hnutia, zapojil sa do činnosti Slovenského učeného tovarišstva, úzko spolupracoval s vrcholnými osobnosťami obrodenského pohybu. Podporoval tiež národnokultúrne úsilia Chorvátov a Čechov. Zaslúžil sa o slovenský preklad *Bible* a patril k zástancom náboženskej tolerancie. Od jeho narodenia uplynulo 260 rokov.

V KŇAZSKEJ SLUŽBE

Alexander Štefan Rudnay de Rudna et Divékujfalu (*Diviacka Nová Ves – pozn. red.*) sa narodil 4. októbra 1760 v Kríži nad Váhom, v terajších Považanoch, ako tretie dieťa stoličného úradníka Andreja Rudnaya de Rudnó et Divékujfalu a Anny, rod. Döryovej de Podhragy et Kocsócz. Pochádzal síce zo starobylej šľachtickej rodiny, ktorá sa však verejne hlásila k slovenským koreňom, čo výrazne ovplyvnilo aj budúceho významného uhorského cirkevného hodnostára.

Ako 10-ročný začal študovať na nitrianskom piaristickom gymnáziu, kde sa rozhodol pre dráhu katolíckeho kňaza. Vzdelanie si postupne dopĺňal v katolíckych seminároch v Bratislave, Budíne a na univerzite v Trnave. Za kňaza ho vysvätili v roku 1783, o rok neskôr promoval za doktora teológie. Po skončení štúdií pôsobil určitý čas ako vychovávateľ v rodine grófa Berényiho v Laskári pri Prievidzi. Pastoračnú prácu začal ako kaplán najprv v Častej, neskôr v Trnave, potom v Hronskom Beňadiku a v Bratislave. V roku 1789 sa stal farárom v Krušovciach, kde sa výrazne zaujímal o sociálne postavenie svojich farníkov, pomáhal im nielen duchovne, ale aj finančne.

V roku 1806 sa stal rektorom kňazského seminára v Trnave a profesorom teológie. O dva roky neskôr bol vymenovaný za titulárneho biskupa a ostrihomského generálneho vikára.

BISKUP CHUDOBŇÝCH

Za sedmohradského biskupa so sídlom v Alba Iulii bol Alexander Š. Rudnay ustanovený 4. júla 1816. V neľahkých časoch hladomoru v roku 1818 bez rozdielu náboženskej alebo národnostnej príslušnosti rozdával najprv vlastné a potom zakúpené obilie, čím zachránil tisíce ľudí. Hovorili o ňom ako o biskupovi chudobných.

V decembri roku 1819 dostal Alexander Rudnay pápežskú bulu o svojom menovaní za ostrihomského arcibiskupa a uhorského prímasa. Na žiadosť panovníka v roku 1820 presťahoval svoje sídlo, spolu s kapitulou z Trnavy do Ostrihomu. K tejto udalosti sa viaže aj poznámka v považanskej krstnej matricke: „*Hic natus est modernus Primas. 1820. Solemniter inauguratus Strigoni. Vivat!*“ (*Tu sa narodil terajší prímás. 1920. Slávnostne inaugurovaný v Ostrihome. Nech žije!*). V roku 1822 ako arcibiskup, knieža-prímás Uhorska začal budovať monumentálnu ostrihomskú katedrálu, pričom na jej výstavbu výrazne prispel aj z vlastných peňazí.

V roku 1822 zvolal do Bratislavy celouhorskú synodu, ktorá mala riešiť dôsledky jozefínskej cirkevnej politiky. Uznesenia synody však absolutistická vláda nedovolila vyhlásiť. Realizovali sa však uznesenia o vydaní *Bible* v národných jazykoch. Slovenský preklad s Rudnayovou podporou zrealizoval v rokoch 1829 – 1832 Juraj Palkovič (1769 – 1850). Ako arcibiskup zvýšil podporu Slovenskému učenému tovarišstvu a vďaka nemu vyšiel šesťzväzkový *!!Slowár Slowenský Česko-Laťinsko-Nemecko-Uherský seu Lexicon Slavicum Bohemico-Latino-Germanico-Ungaricum auctore Antonio Bernolák Nobili Pannonio Szlaniczensi (Slovník slovenský česko-latinsko-nemecko-maďarský alebo slovník slovenský česko-latinsko-nemecko-maďarský autora Antona Bernoláka, slanického panónskeho [t. j. slovenského] šľachtica.)*

Alexander Rudnay zároveň podporoval aj evanjelických autorov a národov-

cov. Jeho zásluhou získal evanjelický národovec Juraj Palkovič povolenie vydávať *Týdeník*. Finančne podporil i vydanie *Slávy dcéry* od Jána Kollára.

NAVŽDY SLOVÁK

Alexander Š. Rudnay bol členom Panskej tabule, tajomník kráľovskej kancelárie a člen Tajnej rady. Bol stúpencom viedenského dvora a podporoval rozvoj kultúry Slovákov. Na základe Rudnayových pokynov sa slovenčina stala vyučovacím jazykom v katolíckych ľudových školách. Jeho príčinám boli viacerí Slováci menovaní do vyšších cirkevných funkcií.

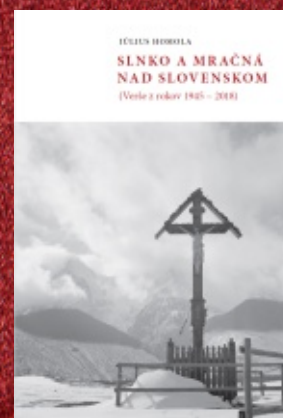
V roku 1826 pápež Lev XII. vymenoval Alexandra Rudnaya za kardinála *in pectore* a 15. decembra 1828 bolo toto menovanie zverejnené. Z tých čias pochádza aj jeho známy výrok: „*Slavus sum, et si in cathedra Petri forem, Slavus ero.*“, čiže „*Slovák som, a keby som bol i na stolci Petrovom, Slovákom zostanem.*“

Z pozície významného kardinála riadil Alexander Rudnay obrad korunovácie uhorského kráľa Ferdinanda V. Korunovácia sa konala dňa 28. septembra 1830 v Bratislave a bola poslednou korunováciou uhorského kráľa v našom súčasnom hlavnom meste.

Ostrihomský arcibiskup, ale aj osvietený učenec a podporovateľ podporovateľ bernolákovcov a slovenského národného obrodovania kardinál Alexander Štefan Rudnay zomrel 13. septembra 1831 v Ostrihome, kde je aj v miestnej katedrále pochovaný.

MÁRIO LAGALIANO

Poznaj, aby si si zamiloval

Publikácie si možno zakúpiť v predajni Svojet'
(Liga Pasáž, Grössligova ulica) v Bratislave alebo objednať
mailom kniha.svojet@gmail.com či na telef. čísle 0903 946718

Jedáci zemiakov sú oslava chudobných, ktorí s vd'ačnosťou prijímajú „chlieb každodenný“

Jedáci zemiakov

Vincent van Gogh je jedným z najznámejších maliarov v histórii svetového výtvarného umenia a po slávnom Rembrandtovi sa považuje za najväčšieho holandského maliara.

Vincent Willem van Gogh (1853 – 1890) sa v rámci svojho výrazného a rozsiahleho diela naplneného obrovskou tvorivosťou venoval aj maľbe prostých jednoduchých ľudí. Námetmi mnohých jeho diel bol chudobný život biednych ľudí. Zamerával sa na maľbu dedičanov, v dielach zobrazuje baníkov, roľníkov pri ťažkej práci, tkáčov, portréty starých ľudí či obyvateľov starobincov.

OSLAVA VĎAKY

Vincent van Gogh pôsobil ako kazateľ v jednej malej roľníckej obci v južnom Belgicku. Súcítil s chudobou ľudí, vzdal sa majetku a žil v chatrči, aby sa tak priblížil svojim veriacim. Začali ho však trápiť choroby a cítil sa osamelý. Opúšťa svojich veriacich, vzdáva sa kazateľstva. Po niekoľkých rokoch spoločného života s prostitútkou, s ktorou žil v chudobe, sa ich vzťah rozpadol a Vincent sa vrátil späť k svojej rodine. A práve v tomto období začal maľovať obraz *Jedáci zemiakov* (*De Aardappeleters*).

Podľa znalcov je obraz spôsob, ktorým sa chcel Vincent ospravedlniť svojmu otcovi, tiež kazateľovi, a svojim veriacim, ktorých opustil. Chcel sa nielen

zapáčiť Bohu, ale ho i odprosiť za svoje hriechy a cítiacu zradu prostých ľudí, a tak vytvoril dielo oslavujúce chudobných, pracujúcich ľudí, ktorí veria v Boha a s pokorou a vd'ačnosťou prijímajú „chlieb každodenný“.

Objektom maľby je päťčlenná roľnícka rodina pri večeri. V popredí je stôl a na ňom prosté jedlo – zemiaky a hustá čierna káva.

V priebehu marca a začiatkom apríla 1885 načrtnol štúdiu budúceho obrazu *Jedáci zemiakov*. Predtým, ako sa pustil do vlastnej maľby, vytvoril litografiu diela. V korešpondencii so svojim bratom Theom uviedol, že chce vykresliť roľníkov takých, akí v skutočnosti sú. Na svoje dielo si zámerne vybral hrubé a nie pekné modely v domnienke, že v hotovej práci vyznejú autenticky a prirodzene.

Na samotnej maľbe začal pracovať 13. apríla a venoval sa mu do začiatku

mája, keď väčšina obrazu bola realizovaná až na drobné zmeny, ktoré neskôr v tom istom roku ešte urobil malým štetcom.

REALITA RÚKY A TVÁRÍ

Jedáci zemiakov sú oslavou ťažkej práce ľudských rúk, ktoré si plne zaslúžia dotýkať sa svojho jedla. Už v čase vzniku obrazu chcel umelec upozorniť na úplne iný spôsob života, ako bol bežný v mestách, nehovoriac na aký sme v súčasnosti zvyknutí. Z obrazu priam sála pokora, skromnosť a vd'ačnosť.

Objektom maľby je päťčlenná roľnícka rodina pri večeri. V popredí je stôl a na ňom prosté jedlo – zemiaky a hustá čierna káva. Pozornosť však priťahujú dve kľúčové prvky – ruky a tváre. Autor znázornil kostnaté a silné ruky, ktoré cez deň obrábali pôdu a večer sa dotýkajú toho, čo vyprodukovali; sú to ušľachtilé ruky pracujúcich. Vincent v liste bratovi Theovi okrem iného napísal: „*Obraz evokuje prácu rúk a hovorí, že tí sedliaci si počestne zaslúžia aby jedli to, čo jedia.*“

Tváre „*tých sedliakov*“ sú drsné, až prechádzajúce do karikatúry. V matkinej tvári vidieť únavu, neprehliadnuteľný kontrast medzi drsnou, unavenou a predčasne zostarnutou tvárou mladej dievčiny a jej jasnými očami.

Tento kontrast len podčiarkuje to, čo bolo autorovým hlavným cieľom – namaľovať ľudí v neprirodzennej pozícii. Nechce, aby si dali sviatočné oblečenie, pretože v ich jednoduchých, bežne nosených šatách je tiež krása, nechce týchto jednoduchých ľudí zachytiť v neprirodzennej, nainštalovanej pozícii, ale chce ich mať autentických aj v jednej z najbežnejších ľudských činností. Chce ich namaľovať takých, akí sú. Výsledkom je, že nám autor diela ponúka pohľad, akoby sme cez oblok pozorovali vtedajší rodinný život.

KONTRAST SVETLA A TMY

Na prvý pohľad nás dielo *Jedáci zemiakov* osloví svojím kontrastom svetla a tmy, ktorá je dominujúca. Keďže na obraze chýbajú svetlé farby, autor tak dosiahol určitú intimitu a komornú atmosféru.

Všetko je zasadené do jednej tmavej izby so slabým osvetlením, pozorovateľ vnútorne cíti a predpokladá, že ide o kuchyňu v čase večere. Osvetlenie visiacej petrolejovej lampy stupňuje realistickú drsnosť, ba až krutosť obrazu, ktorá však nie je vulgárna. Jednoducho je to obraz reality, ktorý je taký, ako

»»

realita sama. Podčiarkujú to aj nenápadné, akoby skryté detaily – v pološere objavíme, že na hodinách je sedem hodín. Vedľa hodín vidieť náboženský obraz, ktorý naznačuje, že ide o bohobojných ľudí. V pravom hornom rohu vidieť nádobu s varechami a v hlbokom šere aj poličku s dózami.

Najzaujímavejší však zostáva ten obrovský kontrast medzi tmavým pozadím a svetlom v popredí, ktoré ožaruje samotný stôl, kde je centrom pozornosti jedlo – zemiaky a káva, ktorá svojou silnou čiernou farbou evokuje, že káva je „hustá“. Prostotu jedla zvýraznil van Gogh svetlosťou. Pozornosť pozorovateľa priťahujú dva kľúčové prvky, a to už spomínané ruky a tváre. Hra svetla na upracovaných kostnatých rukách zvýrazňuje sedliacky pôvod ľudí na obraze, ktorí ťažko cez deň pracovali, svetlo na ich tvárach im dáva až skoro formu karikatúry.

TRI VERZIE

Obraz *Jedáci zemiakov* je klasický olej na plátne. Autor začal maľovať olejom len štyri roky pred vznikom diela a keďže maľba vznikla v roku 1885, ešte pred autorovým pobytom v Paríži, bolo to teda ešte pred ovplyvnením Vincentovho postoja k umeniu impresionizmom.

Finálne dielo je tretou a zároveň poslednou verziou daného námetu. Od úvodnej po poslednú verziu je badateľný autorov vývoj. V prvej verzii, pracovne nazvanej *Vidiecky interiér*, sedia pri stole namiesto piatich sedliakov len štyria. Obraz je väčšmi ponorený do tmy, stôl nie je ani poriadne vidieť, takže nevidieť ani jedlo. Najväčší rozdiel v porovnaní s finálnym dielom je však v kľúčových prvkoch – vo vyobrazení rúk a tvári. V prvej verzii im umelec nevenoval až takú pozornosť, priam by sa dalo povedať, že autor zámerne neukazuje tváre priamo.

Druhá verzia má už veľa spoločného s konečnou verziou obrazu. Pri stole sedí už päťčlenná rodina, existuje tu aj kontrast medzi tmavým pozadím a svetlom v popredí, ktoré ožaruje stôl s jedlom. V pozadí nechýbajú hodiny, ani zarámovaný svätý obrázok. Rozdiel je už len v tvárach. Nejde o drsné tváre prechádzajúce skoro až do karikatúry, ale o obyčajné sedliacke tváre. Chýba v nich však to úžasné stvárnenie únavy a útrap.

POCTA REMBRANDTOVI

Dielo *Jedáci zemiakov* je podľa viacerých vzdanie pocty rodákovi Rembrandtovi van Rijn (1606 – 1669). Spôsob,

Litografia je v porovnaní s maľbou obrátená (hore), prvá verzia mala pracovný názov *Vidiecky interiér* (dole)

akým Vincent Van Gogh stvárňuje jednoduchých ľudí, má totiž s Rembrandtovými dielami veľa spoločné. Okrem už spomínanej Vincentovej túžby maľovať ľudí v ich prirodzenej pozícii, je tu aj podobnosť so svetlom. Svedčí o tom kontrast medzi tmavým pozadím a svetlom v popredí. Rembrandt chápal umenie vážnejšie a hlbšie až neskôr, keď už bol starší. Vtedy sa začal zaujímať o bedárov a o chudobných. Napriek nevzhľadnosti postáv, aj napriek chudobnému prostrediu na jeho obrazoch pôsobí všetko úprimne, presne ako u jeho o dve storočia mladšieho krajanu. Vincent sa však už neskôr, najmä

počas najproduktívnejšieho umeleckého obdobia v Arles, už danou témou nezaoberal a maľoval najmä prírodu, ako aj okolie mesta Arles.

Jedáci zemiakov sa považujú za Vincentovo prvé majstrovské dielo. Aj samotný umelec ho dlho považoval za svoj najúspešnejší obraz. Dva roky po jeho vzniku, už počas pôsobenia v Paríži, napísal svojej sestre Willemine: „Čo si myslím o svojej vlastnej práci, je to, že obraz vidiečanov konzumujúcich zemiaky, ktorý som robil v Nuenene, je koniec koncov najlepšia vec, ktorú som kedy urobil.“

-rpl-

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu mesiaca október *Emanuel*

Ikona októbra

Ikona mesiaca október *Emanuel* pochádza z Ruska a bola napísaná v 18. storočí. Tento typ ikonografie Krista sa objavuje pomerne zavčasu, nie neskôr ako v 6. storočí.

Na ikonách tohto typu sa zobrazuje Kristus v podobe dieťaťa, ale s črtami dospelého, intelektuálne a duchovne vyspelého muža. Takéto zobrazenie Krista bolo odpoveďou na nestoriánsku herézu v období 5. storočia, ktorá popierala božskú prirodzenosť Ježiša Krista. Hlavným prameňom tohto ikonografického typu Krista je evanjeliové rozprávanie o narodení Krista, ako naplnenie Izaiášovho proroctva (porov. *Mt* 1, 21-23).

Tento ikonografický typ je symbolom predvečného Božieho Slova (gr. *Logos*), ktoré sa stalo telom. Najčastejšie

je zobrazovaný po ramená, a to buď samostatne, alebo v prítomnosti Presvätej Bohorodičky, svätého Jána Krstiteľa či anjelov. Aj pri tomto type Spasiteľa – Emanuela – nechýba preň taký typický kríž v nimbe.

POPIS

Ikona zobrazuje Ježiša Krista ako dvanásťročného chlapca. Je zobrazený po ramená s dôrazom na výraz tváre. Vysoké čelo značí múdrosť a hĺbku poznania, ktorú mal Kristus ako Boží Syn, čo potvrdzujú aj slová *Evanjelia svätého Lukáša* (porov. *Lk* 2, 40; 2, 46-50).

Kristus má okolo hlavy modrý *nimbus* (svätožiariu), ktorý je prežiarovaný lúčmi svetla v pravidelných odstupoch. Tieňovanie lúčov vytvára dojem, akoby svetlo vychádzalo z Krista. Aj jasný pohľad a belostná tvár umocňujú tento dojem Slova v obraze, keď on sám povedal: „*Ja som svetlo sveta*“ (*Jn* 8, 12).

Spodný odev je zlatožltej farby so zlatým lemovaním okolo krku a *clavusom* – znakom kňazskej moci na pravom ramene. Zlatá a žltá symbolizujú Božiu slávu a nadprirodzené svetlo, zároveň vypovedajú, spolu so starostlivo upravenými krátkymi vlasmi, o vznešenom pôvode Božieho Syna. Na *chitóne*, čiže spodnom odevu, má prehodený cez ľavé plece *himation* (plášť), ktorý v bledších a tmavších odtieňoch modrej farby akoby odrážal svetlo. Táto farba tvorí aj pozadie ikony. Významovo potvrdzuje tajomstvo Slova Božieho vteleného medzi ľuďmi a presahuje všetko pozemské.

TEXTY

Na pozadí a v nimbe sú grécke iniciály mena *IC XC* (*Isus Christos*) a po riadkoch *Slovo, Jednorodný Boží Syn, Všemohúca, Pán, Emanuel*. Text v spodnej časti ikony, ktorý je aj súčasťou liturgie sv. Jána Zlatoústeho i sv. Bazila Veľkého, podľa všeobecnej tradície pochádza od byzantského cisára Justiniana I. (527 – 565), čo potvrdzuje aj byzantský historik Teofan. Tento chválospev vznikol ako odpoveď Cirkvi proti vtedajším dvom herézam – nestorianizmu a monofyzitizmu, ktoré neuznávali dve prirodzenosti Ježiša Krista.

Text na spodnom ráme znie: *Jednorodný Synu i Božie Slovo, nesmrteľný, a preda si pre našu spásu prijal telo zo svätej Bohorodičky a vždy Panny Márie, a bez zmeny svojho božstva stal si sa človekom. Kríž si pretrpel, Kriste Bože, smrť si smrťou premohol. Ako jeden vo svätej Trojici, v sláve rovný s Otcom i so Svätým Duchom, spas nás.*

Sv. Ján Zlatoústý Izaiášovo proroctvo, zvestované Jozefovi od Boha. prostredníctvom anjela, objasňuje slovami: „*Možno povieš, prečo sa nevolá Emanuel, ale Ježiš Kristus? Pretože v proroctve nebolo povedané dáš mu meno, ale dajú mu meno. Kto? Národy i samotná udalosť. Emanuel – Boh s nami, aj keď je Boh od počiatku s človekom i vyvoleným Izraelským národom, nikdy nebol Boh tak jasne a viditeľne blízko k človeku, ako prostredníctvom vteleného Božieho Syna Ježiša Krista.*“

GIZA

Zostávam doma, Pane

Zostávam doma, Pane,
a uvedomujem si, že si ma to tiež naučil, keď si v poslušnosti
otcovi žil tridsať rokov v dome v Nazarete v očakávaní svojho
veľkého poslania.

Zostávam doma, Pane,
a v tesárskej dielni sv. Jozefa, tvojho a aj môjho pestúna,
sa učím pracovať, poslúchať, aby som ohobľoval
nerovnosti v svojom živote, a tak pre teba vytvoril
umelecké dielo.

Zostávam doma, Pane,
a viem, že nie som sám, pretože Mária, ako každá mama,
je niekde tu a stará sa o domácnosť a pripravuje pre nás
obed, všetci sme Božia rodina.

Zostávam doma, Pane,
a robím to zodpovedne pre svoje dobro, pre zdravie
všetkých v našom meste, pre zdravie tých, ktorých mám
rád, a pre dobro môjho brata, ktorého si mi poslal do cesty,
a žiadaš ma, aby som za neho bdel v záhrade života.

Zostávam doma, Pane,
a v tichu Nazareta sa usilujem modliť, čítať, učiť sa,
meditovať a byť užitočný v malých prácach, aby bol náš
domov krajší a útulnejší.

Zostávam doma, Pane,
a hneď ráno ti vzdávam vďaka za nový deň, ktorý mi
venuješ, budem sa ho usilovať nezničiť, ale prijať ho
s úžasom ako dar a veľkonočný zázrak.

Zostávam doma, Pane,
a na poludnie opäť prijmem *Anjelov pozdrav*, stanem sa
služobníkom lásky spolu s tebou, ktorý si sa stal človekom,
aby si prebýval medzi nami, a unavený z cesty ťa nájdem
smädného pri Jakubovej studni a hladného po láske na Kríži.

Zostávam doma, Pane,
a ak ma podvečer bude trochu sužovať melanchólia, budem
ťa vyzývať ako Emauzskí učeníci: „*Zostaň s nami, lebo sa
zvečerieva a deň sa už schýlil.*“

Zostávam doma, Pane,
a večer spojený modlitbou s toľkými chorými a osamelými
budem čakať na ranné zore, aby som znova mohol spievať
o tvojom milosrdenstve a povedať všetkým, že v búrkach si
ty mojím útočiskom.

Zostávam doma, Pane,
a necítim sa sám, ani opustený, pretože ty si mi povedal:
„*Ja som s vami po všetky dni.*“ Áno, najmä v týchto dňoch
opustenosti, Pane, v ktorých, ak moja prítomnosť nebude
potrebná, prídem ku všetkým jedine na krídlach modlitby.
Amen.

(Mons. GIUSEPPE GIUDICE, biskup Diecézy Nocera
Inferiore-Sarno)

Keď zdravého človeka vyľakáte, stratí nad sebou kontrolu, a môžete s ním manipulovať

Ako vyrobiť pacienta

Český lekár JAN HNÍZDIL sa venuje komplexnej psychosomatickej medicíne a napísal viacero úspešných popularizačných kníh. Pre jeho nezameniteľný štýl sú čoraz častejšie vyhľadávané aj jeho prednášky. V jednej vtipnou formou poskytuje jednoduchý návod, ako vyrobiť pacienta.

Zoberiete úplne zdravého človeka – vôbec nič mu nie je, cíti sa dobre, je v pohode. Základom úspechu je, že ho musíte vyľakáť, že ho niečo ohrozuje, niečo veľmi nebezpečné, ideálne sa hodí cholesterol.

Sú dva cholesterol – jeden zlý a jeden dobrý. Príde ten dobrý, povie vám: „Neboj sa, pod', urobíme sa kontrolu.“ Potom vás však ten zlý vyľaká, pretože ohrozuje vaše zdravie – dajte si naň pozor, nechajte si ho skontrolovať.

VYĽAKAŤ A PONÚKNUŤ

A skutočne, keď zdravého človeka vyľakáte, stratí nad sebou kontrolu, a tak s ním môžete ľahko manipulovať.

Celosvetovo stovky miliónov vyľakávaných ľudí chodí a necháva si sledovať hladinu cholesterolu. „Kontrolóri“ sa dohodli, a povolili určitú hodnotu. Najprv to bolo sedem jednotiek a kto mal viac, tak už bol v rukách toho zlého. Lenže potom odbyt lieku začal klesať, a tak sa znížila aj hladina, aby sa vyexpedovali sklady. Teraz je tá limitná hodnota päť jednotiek. A tak zdraví ľudia užívajú lieky na cholesterol len preto, lebo im bola zistená zvýšená hodnota. A veľmi rýchlo sa im začnú objavovať rôzne zdravotné problémy: bolesti hlavy, kĺbov, únava, kožné problémy, psychické problémy – v podstate všetky nežiaduce účinky, ktoré si prečítate na letáku. Pacient začne obchádzať ďalších lekárov, dostáva ďalšie lieky a tie mu začnú spôsobovať ďalšie nežiaduce účinky. A z človeka, ktorý bol úplne zdravý bol vyrobený pacient.

Základ úspechu je vyľakáť, upokojiť... a ponúknuť. Už sa nemusíš starať, my sme to vymysleli za teba, postarali sme sa a od teba len očakávame, aby si sa odovzdal nám. Odovzdaj nám svo-

ju vôľu, svoju slobodu, svoje zdravie, svoje peniaze... A ľudia to skutočne robia a mňa desi, s akou ľahkosťou a bezstarostnosťou sa odovzdávajú a hltajú buď politikom klamstvá alebo farmaceutickým firmám nebezpečné lieky.

Väčšinu času trávim v ordinácii tým, že sa usilujem ľuďom vyňať choroby z ich hlavy a vysadiť im lieky – a má to úžasné výsledky! V súčasnosti je už totiž viac ľudí, ktorí sú chorí z liekov ako z chorôb. Ukazuje sa, že už existujú veľmi kvalitné vedecké štúdie, ktoré potvrdzujú, že omnoho nebezpečnejšie pre zdravie človeka než cholesterol, sú lieky proti nemu.

ZDRAVÍ SA MINULI

V Spojených štátoch sa objavila zaujímavá štúdia, ako vymýšľať diagnózy a liečiť ich. V New Yorku vybrali náhodne tisíc detí zo základných škôl vo veku 11 rokov a zistili, že až 60 % z nich malo operačne odstránené krčné mandle, 40 % bolo teda zdravých. Týchto 40 % zdravých detí potom zobrali a nechali ich vyšetriť ďalšou skupinou špecialistov. Tí z týchto 40 % zdravých detí následne indikovali až 65 % na operáciu krčných mandlí, takže zostalo len 35 % zdravých detí. Opakovali to ešte raz a zase viac ako polovica bola určená na operáciu. Po ďalšom pokuse sa to celé muselo zastaviť, pretože došli zdravé deti...

Jeden experiment z USA známy ako antipsychiatrický pokus, ktorý dokazuje, ako sa dá ľahko dostať do bláznince, získať diagnózu, a ako je veľmi ťažké sa diagnózy zbaviť a dostať sa späť na slobodu. Keď vám totiž systém už nejakú diagnózu prideli, je to ako kontakt s ŠtB a oni to na vás môžu kedykoľvek vytiahnuť. A tak si v USA vzali osem dobrovoľníkov, ktorí sa pokúsili dostať

do psychiatrickej liečebne. Vyhľadali psychiatrickú kliniku a tvrdili, že počujú hlasy. Sedem z nich bolo okamžite hospitalizovaných s diagnózou akútna schizofrénia. Okamžite po prijatí do psychiatrickej liečebne vyhlásili, že už sú zdraví a že im nič nie je, že všetko si len vymysleli. Všetkých sedem bolo niekoľko týždňov hospitalizovaných, liečili ich liekmi, elektrošokmi... Prepusťili ich až po niekoľkých týždňoch s diagnózou liečená schizofrénia.

Zo záverov tejto štúdie vyplynulo, že v psychiatrických liečebniach nie je možné rozlíšiť príčetných jedincov od nepříčetných. Keď sa tam raz človek dostane, tak tie rozdiely sú nerozoznateľné.

LIEK ZA LIEKOM

Slovo *lekár* nie je odvodené od slova *liečiť*, ale *ľakať*. Pacient navštívi lekára, lekár ho vyľaká a predpíše mu liek, pacient ide do lekárne, potom ten liek užíva a často z toho „odkväcne“...

Jedna moja pacientka, objektívne som na nej nič nenašiel, a to aj napriek tomu, že objektívny nález bol bežný, tak táto pani si lieči bolesti kĺbov, vysoký krvný tlak, astmu, ekzém, berie lieky na nervy, na žalúdok, a pochopiteľne na cholesterol – bez neho sa nedá žiť. A tak táto v podstate zdravá žena užíva Lomir, Amicloton, Ascorutin, Anopyrin, Spatizalex, Betaloc, Artrodar, Condro, flexové tabletky, Ventolin, Alvesco, Foradil... Je v starostlivosti siedmich špecialistov, berie 20 druhov liekov – toto by chorý človek neprežil! Toto je dôkaz jej odolnosti...

A takto to funguje nielen v medicíne, ale aj v celom spoločenskom systéme. Veď naši politici nerobia nič iné, len nás ľakajú...

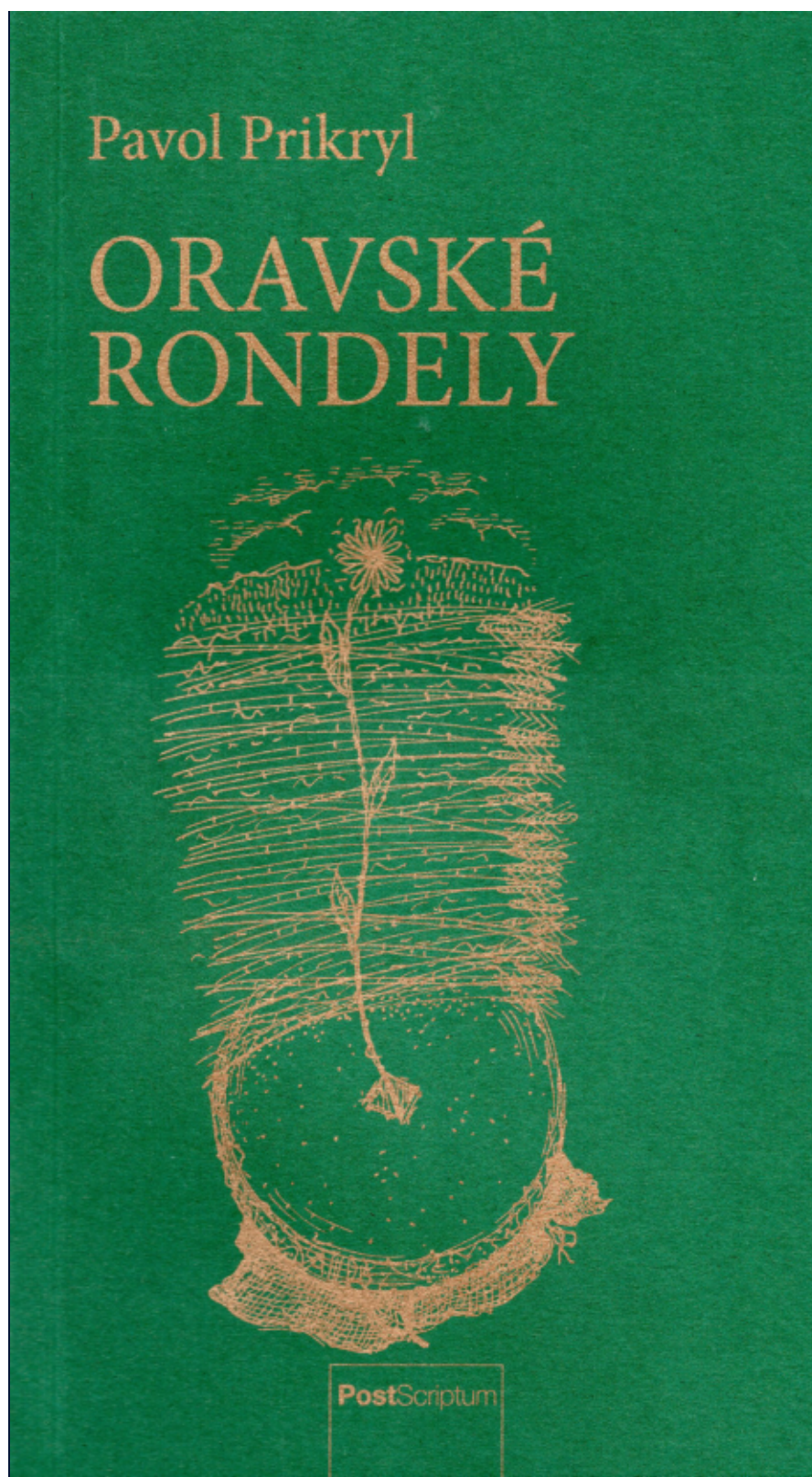
JAN HNÍZDIL

**Získaj ďalších
dvoch predplatiteľov
a podporíš
VOX**

**Navyše získaš básnickú zbierku Pavla Prikryla
s osobným venovaním**

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

**Chcete mať
zbierku
Oravské rondely
s osobným
venovaním autora?**

**Objednajte si ju
priamo
vo vydavateľstve
Post Scriptum.**

**Objednávky:
tel.: +421 903 442 679
e-mail:
info@postscriptum.sk**

PostScriptum

VOX

Mesačník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru

Vychádza mesačne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkřížna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751